

Chrystocentryzm kapłaństwa w nauczaniu papieża Benedykta XVI

Papież Benedykt XVI w swoim nauczaniu często porusza temat kapłaństwa. Szczególną okazją ku temu był m.in. Rok Kapłański, który trwał od 19 czerwca 2009 do 11 czerwca 2010 r. Ojciec Święty, podkreślając wartość tego sakramentu, zwraca uwagę na osobistą relację kapłana z Chrystusem. To właśnie w niej papież upatruje istotę kapłańskiej posługi. Tylko w odniesieniu do Chrystusa kapłan może sprawować swoje zadania, gdyż jego kapłaństwo ma swoje źródło w osobie Syna Bożego¹. Benedykt XVI akcentuje zależność kapłana od Chrystusa i wskazuje, że ksiądz sprawujący swoje zadania działa *in persona Christi*, czyli w osobie Chrystusa. Spełniając swój urząd, kapłan staje się niejako drugim Chrystusem². I właśnie to zagadnienie podejmowane przez Benedykta XVI, nazwane tu *chrystocentryzmem kapłaństwa*, jest przedmiotem niniejszego artykułu.

Artykuł bazuje w głównej mierze na nauczaniu Benedykta XVI (adhortacja apostołska *Verbum Domini*, orędzia, homilie oraz przemówienia podczas spotkań oficjalnych), jednak znajdują się w nim również odwołania do Soboru Watykańskiego II oraz do pism Jana Pawła II. Materiał źródłowy stanowią również wczesne dzieła Josepha Ratzingera, które napisał jeszcze jako kardynał i prefekt Kongregacji Nauki Wiary.

Pierwszą część poświęcono biblijnej analizie kapłaństwa, uwzględniając przede wszystkim kapłaństwo Nowego Testamentu i ukazując, że kapłaństwo to ma swoje źródło w Chrystusie. Następnie przedstawiono wspólnotę apostołów oraz ich następców jako kontynuatorów kapłaństwa Jezusa Chrystusa. W ostatniej części ukazano także prezbiterów jako uczestników kapłaństwa Chrystusa.

---

¹ Benedykt XVI, „*Pan uobecnia swoje działanie poprzez posługę kapłana*”. *Audienca generalna (14 IV 2010)*, „L'Osservatore Romano” [dalej: OR] (2010), nr 6 (323), s. 42.

² Benedykt XVI, „*Jakże niesamowitą rzeczą jest być księdzem*”. *Audienca generalna (24 VI 2009)*, OR (2009), nr 9 (316), s. 49.

Biblijne podstawy kapłaństwa

Odpowiednie odczytanie Starego i Nowego Testamentu oraz prawidłowa ich interpretacja ma prowadzić do właściwego rozumienia jedności Starego i Nowego Przymierza, które opisują jedność działania Boga, gdyż „słowem Bożym, poświęconym i natchnionym przez Boga, są święte Pisma, Stary i Nowy Testament”³. Centrum Nowego Testamentu stanowi boska osoba Jezusa Chrystusa. A zatem pytania o naturę kapłaństwa nowotestamentowego powinny przyjąć za punkt wyjścia chrystologię⁴. Konieczne jest jednak dostrzeżenie ciągłości w Biblii, która wyraża się m.in. w procesie kształtowania się kapłaństwa.

W Starym Przymierzu Bóg wybrał sobie lud święty, spośród którego jedno z pokoleń, pokolenie Lewiego, zostało przeznaczone do posługi liturgicznej. Towarzyszył temu specjalny obrzęd (Wj 29,1–30; Kpł 8), który zapoczątkował kapłaństwo Starego Przymierza⁵, rozumiane jako składanie ofiar świątynnych przez kapłana, celebrowanie wspólnoty przymierza z Jahwe przez dziękczynienie, prośby, głądzenie grzechów czy ekspiację⁶. Kapłaństwo, które przynosi Nowy Testament, stanowi przedłużenie kapłaństwa starotestamentowego. „Liturgia Kościoła widzi [...] w kapłaństwie Aarona i posłudze lewitów, a także w ustanowieniu siedemdziesięciu «Starszych» zapowiedzi posługi święceń Nowego Przymierza. W obrzędzie łacińskim Kościół modli się w prefacji konsekuracyjnej święceń biskupich, [...] podczas święceń prezbiterów, [...] w modlitwie konsekuracyjnej podczas święceń diakonów” (KKK 1541–1543), wspominając wydarzenia starotestamentowe oraz przywołując osoby i funkcje spełniane w przybytku Starego Prawa.

W dalszej prezentacji istoty kapłaństwa *Katechizm Kościoła katolickiego* stwierdza: „Wszystkie zapowiedzi kapłaństwa w Starym Przymierzu znajdują swoje wypełnienie w Chrystusie Jezusie, «jedynym Pośredniku między Bogiem a ludźmi» (1 Tm 2,5). Melchizedek, «kapłan Boga Najwyższego» (Rdz 14,18), jest uważany przez Tradycję chrześcijańską za zapowiedź kapłaństwa Chrystusa, jedynego «arcykapłana na wzór Melchizedeka» (Hbr 5,10; 6,20), «świętego, niewinnego i nieskalanego» (Hbr 7,26), który «jedną [...] ofiarą udoskonalił na wieki tych, którzy są uświęceni» (Hbr 10,14), to znaczy jedyną ofiarą swego Krzyża” (KKK 1544). Powyższa analiza często odwołuje się do Listu do Hebrajczyków, który „ukazuje przechodzące przez Stare Przymierze dzieje zbawienia oraz uczy, że nakazany przez Boga kult Starego Przymierza osiągnął teraz w Jezusie Chrystusie pełnię swej realizacji, czyli wypełnienie”⁷.

³ Benedykt XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Verbum Domini” Ojca Świętego Benedykta XVI do biskupów i duchowieństwa, do osób konsekrowanych i wiernych świeckich o słowie Bożym w życiu i misji Kościoła*, Kraków 2010, nr 7.

⁴ J. Ratzinger, *O istocie kapłaństwa*, Kraków 2005, s. 11.

⁵ *Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 2002 [dalej: KKK], nr 1539.

⁶ G.L. Müller, *Dogmatyka katolicka*, Kraków 2015, s. 754.

⁷ J.J. Kobyłka, H.H. Langkammer, M. Mikołajczak, *Komentarz teologiczno-pastoralny do Biblii Tysiąclecia*, t. 4, Poznań 2015, s. 195–196.

List do Hebrajczyków praktycznie w całości zajmuje się tematem kapłaństwa Jezusa oraz kapłaństwa w Jego Kościele. Sam Jezus nie przypisuje sobie tytułu kapłana, przede wszystkim ze względu na to, że mogłoby to sugerować Jego ewentualną łączność z pokoleniem Lewiego, co dawałoby niepełny i słaby obraz mesjański, lecz jednocześnie Jezus odnosi do siebie wszystkie funkcje kapłana. Pełny zaś obraz Jezusa kreśli autor Listu do Hebrajczyków głównie za pomocą pojęć i terminów starotestamentowych. Ukazuje Jezusa jako „kapłana” (por. np. Hbr 5,6.10; 7,3.23–24), który jest boski i ludzki, jedyny i wieczny, żyje zawsze i wstawia się za ludźmi (Hbr 7,25). Jezus Kapłan ofiaruje samego siebie (Hbr 7,27; 9,26–28), stając się ofiarą przebłągalną i zbawczą (Hbr 9,1nn)⁸. Centrum tego listu, podobnie jak i całego Nowego Testamentu, stanowi osoba Jezusa Chrystusa. W pozostałych księgach nowotestamentowych, gdy mowa jest o arcykapłanach bądź kapłanach, zawsze chodzi o kapłaństwo starotestamentowe lub w ogóle o chrześcijan, nigdy zaś o samego Jezusa czy kapłanów Nowego Przymierza. List ten nakreśla także kontrast między Chrystusem a kapłanami Starego Testamentu, którzy nie spełnili swojego zadania pośredniczenia między Bogiem a człowiekiem⁹.

Trzeba także stwierdzić, że List do Hebrajczyków zajmuje pozycję odrębną wśród pism Nowego Testamentu tak ze względu na swoją myśl przewodnią, jak i na sposób jej przepowiadania. W tym i tylko w tym piśmie Chrystus jest wyraźnie nazwany kapłanem lub arcykapłanem. Wszystko, co sam Jezus powiedział o sobie w Ewangeliach, jak również to, co zostało zawarte w formie aluzji odnośnie do kapłaństwa Jezusa w listach apostołów, dopiero w tym piśmie przybiera kształt doktryny o kapłaństwie. Chrystologia tego listu opiera się na kapłaństwie Jezusa, różnym od kapłaństwa Aarona. Właśnie to nowe kapłaństwo decyduje o doskonałości Nowego Przymierza. Wszystko zatem, co w Starym Przymierzu było niedoskonałym typem, w osobie Jezusa Chrystusa Arcykapłana uzyskuje sens ostateczny. Mimo że ofiara Jezusa dokonana się tylko raz, jej skutki trwają na wieki¹⁰.

Omawiając naturę kapłaństwa podczas swoich rozmyślań *lectio divina* dla kapłanów diecezji rzymskiej, Benedykt XVI odnosi się właśnie do Listu do Hebrajczyków. Papież stwierdza, że autor listu otwiera nową drogę do zrozumienia Starego Testamentu jako księgi mówiącej o kapłaństwie Chrystusa. Wcześniejsza bowiem tradycja postrzegała Chrystusa, Boga-człowieka, w perspektywie obietnicy Dawidowej jako prawdziwego króla Izraela, co w szczególnej formie obwieszczono w napisie na krzyżu: „Jezus Nazarejczyk, Król żydowski” (J 19,19). Było to spełnienie nadziei wszystkich ludzi oczekujących prawdziwego króla, który wprowadzi sprawiedliwość, miłość i braterstwo¹¹. Benedykt XVI stwierdza, że List do Hebrajczyków

⁸ C.S. Bartnik, *Dogmatyka katolicka*, t. 2, Lublin 2012, s. 761.

⁹ J. Szłaga, *List do Hebrajczyków*, w: *Wstęp do Nowego Testamentu*, red. R. Rubinkiewicz, Poznań 1996, s. 399.

¹⁰ K. Romaniuk, A. Jankowski, L. Stachowiak, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. 2, Poznań–Kraków 1999, s. 424.

¹¹ J. Warzeszak, *Teologia kapłaństwa w przemówieniach Benedykta XVI w Roku Kapłańskim*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 23 (2010), s. 160.

nie tylko traktuje Stary Testament jako podstawę do zrozumienia Nowego, lecz odczytuje także owe Pisma i rozumie je w innym niż dotychczas świetle, wskazującym na kapłaństwo Jezusa Chrystusa. Jak zauważa papież, w Starym Testamencie występują dwa różne oczekiwania: na króla i na kapłana. Autor Listu do Hebrajczyków odkrywa werset z Psalmu 110,4: „Tyś Kapłanem na wieki na wzór Melchizedeka”. W rozumieniu autora z wiersza tego wynika, że Jezus jest prawdziwym kapłanem oczekiwanym przez Stary Testament. Jednocześnie dostrzega spełnienie się w Chrystusie zapowiedzi przyjscia prawdziwego Króla, Syna Bożego, i na potwierdzenie przytacza słowa Psalmu 2,7: „Tyś Synem moim, Ja Ciebie dziś zrodziłem”. Spełnienie tych dwóch obietnic Benedykt XVI potwierdza już na samym początku swoich rozważań, konstatując również, że kluczem do odczytania Starego Testamentu jest Jezus Chrystus. W nim bowiem wszystko znajduje swój sens, także kapłaństwo, które ukazuje się wówczas w pełnej czystości i głębokiej prawdzie. W Chrystusie wszystko się ześrodkowuje, oczyszcza i osiąga swoją prawdziwą istotę¹².

W swojej katechezie o Liście do Hebrajczyków Benedykt XVI porusza kwestię człowieczeństwa kapłana. Kapłan to pośrednik między człowiekiem a Bogiem, lecz aby rzeczywiście być owym pośrednikiem, musi przede wszystkim być człowiekiem. Papież odwołuje się do dwóch fragmentów Listu do Hebrajczyków na temat człowieczeństwa kapłana. Pierwszy to Hbr 5,2, gdzie mówi się o ludzkim współczuciu, natomiast drugi, Hbr 5,7.10, wskazuje na zanoszone przez Chrystusa prośby¹³. Fragment Hbr 5,2: „Może on współczuć z tymi, którzy nie wiedzą i błądzą, ponieważ sam podlega słabości”, ujawnia jedną z cech człowieczeństwa: współczucie. Chrystus może współczuć na zasadzie solidarności natury, gdyż sam nigdy nie popełnił grzechu¹⁴. Użyty tu grecki termin *metriopathein* oznacza takie usposobienie arcykapłana, gdy świadomy własnej słabości odnosi się on do grzesznika łagodnie, jednocześnie wstawiając się za nim u Boga czy w ogóle robiąc wszystko, aby grzesznikowi temu przyjść z pomocą¹⁵. Według Listu do Hebrajczyków zasadniczym elementem bycia człowiekiem jest współczucie okazywane innym, bycie wraz z nimi. Na pewno człowieczeństwa nie konstituje grzech, który nigdy nie wyraża solidarności, lecz egoizm. Prawdziwe człowieczeństwo ukazuje Jezus Chrystus, który uczestniczy w cierpieniach ludzi. Jego serce zawsze trwało przy Bogu. Kapłani nie powinni tworzyć sobie jakiegoś wygodnego świata, lecz będąc zanurzeni w mękę i potrzeby współczesności, powinni prowadzić ludzi do Boga¹⁶. Hbr 5,2

¹² Benedykt XVI, „*Uczmy się przeżywać z Chrystusem cierpienia życia duszpasterskiego*”. „*Lectio divina*” dla duchowieństwa diecezji rzymskiej (18 II 2010), OR (2010), nr 5 (322), s. 25.

¹³ Benedykt XVI, „*Uczmy się przeżywać*”..., art. cyt., s. 25–26.

¹⁴ K. Romaniuk, A. Jankowski, L. Stachowiak, *Komentarz praktyczny...*, t. 2, dz. cyt., s. 440.

¹⁵ J.J. Kobyłka, H.H. Langkammer, M. Mikołajczak, *Komentarz teologiczno-pastoralny...*, t. 4, dz. cyt., s. 229.

¹⁶ Benedykt XVI, „*Uczmy się przeżywać*”..., art. cyt., s. 25.

wskazuje zatem na istotną cechę kapłaństwa, czyli bycie wraz z ludźmi, przeżywanie wraz z nimi ich problemów i trudności.

Mówiąc o kapłaństwie, autor listu ukazuje Jezusa jako kapłana wiernego i miłosiernego. Wierność jest cechą, która pozwala się oprzeć na kapłanie pośredniku i w zupełności na nim polegać¹⁷. Z kolei miłosierdzie jest jedną z najważniejszych cech tożsamości kapłańskiej Jezusa¹⁸. Benedykt XVI odczytuje z tego fragmentu istotny element posługi kapłana: pasterzowanie wśród słabości i grzechów wiernych.

Drugim fragmentem, do którego odnosi się papież, jest Hbr 5,7–10: Z głośnym wołaniem i płaczem za dni ciała swego zanosił On gorące prośby i błagania do Tego, który mógł Go wybawić od śmierci, i został wysłuchany dzięki [swej] uległości; [...] nazwany przez Boga arcykapłanem na wzór Melchizedeka. Benedykt XVI wskazuje na kilka istotnych elementów w powyższym fragmencie. Po pierwsze, zatrzymuje się na czasowniku *proserō* (*prosenekas* – «zanosił»), który należy do dziedziny kultu i wyraża akt ofiarowania darów ludzkich Bogu, składania ofiary. Poprzez swoje cierpienie oraz mękę Jezus składa ofiarę, pełni funkcję kapłana. Przez składanie ofiar Jezus staje się pośrednikiem, czyli kapłanem¹⁹. Bezpośrednią przyczyną tej godności jest ofiara, która wyraża się przede wszystkim w Jego modlitwach w obliczu pokusy²⁰. Kolejnym ważnym słowem jest greckie wyrażenie *teleiōtheis* – «wszystko wykonał» (w. 9). Termin ten w Pięcioksięgu występuje tylko w znaczeniu „wyświęcić na kapłana”²¹. To odkrycie „mówi nam, że męka była dla Jezusa jakby konsekracją kapłańską. On nie był kapłanem według Prawa, lecz stał się nim swoją egzystencją, przez Paschę męki, śmierci i zmartwychwstania: ofiarował samego siebie w duchu zadośćuczynienia, a Ojciec, wywyższając Go ponad wszelkie stworzenie, ustanowił Go Pośrednikiem zbawienia wszystkich”²². Odnosząc to słowo do kapłanów, którzy uczestniczą w kapłaństwie Chrystusa, Benedykt XVI po raz kolejny dostrzega, że kapłaństwo urzeczywistnia się w życiu duszpasterskim, które przynosi wiele cierpienia i smutków, ale również radości. Przez to wszystko kapłani stają się coraz ściślej zjednoczeni z Chrystusem²³.

Kolejnym kluczowym terminem, który przytacza papież, jest grecki rzeczownik *hypakoē* – «posłuszeństwo». Zastanawiając się nad nim, Benedykt XVI dochodzi do wniosku, że jest to pojęcie bardzo niepopularne, które często ludzie próbują zastąpić

¹⁷ T. Jelonek, *Biblijna teologia kapłaństwa*, Kraków 2006, s. 172.

¹⁸ A. Malina, *Dwa wymiary kapłaństwa Chrystusa według Listu do Hebrajczyków*, w: *Od Melchizedeka do Jezusa – Arcykapłana*, red. D. Dziadosz, Lublin 2010, s. 218.

¹⁹ Benedykt XVI, „*Uczmy się przeżywać*”..., art. cyt., s. 26.

²⁰ H. Langkammer, *Biblia o kapłaństwie i kapłanach*, Tarnów 2009, s. 84–85.

²¹ Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*, cz. 2, *Od wjazdu do Jerozolimy do Zmartwychwstania*, Kielce 2011, s. 178.

²² Benedykt XVI, „*Adorujemy Eucharystię, bo w niej jest obecne prawdziwe Ciało Jezusa*”. *Homilia podczas Mszy Świętej w uroczystość Bożego Ciała (3 VI 2010)*, OR (2010), nr 8–9 (325), s. 30.

²³ Benedykt XVI, „*Uczmy się przeżywać*”..., art. cyt., s. 26.

słowem „wolność”. Powołując się na św. Maksyma Wyznawcę i jego komentarz do dramatu Getsemani, papież dochodzi do wniosku, że słowa te nie są sprzeczne, co więcej, wolność podporządkowana posłuszeństwu Bogu pozwala odnaleźć prawdziwą tożsamość ludzką²⁴. Tekst Hbr 5,7–10 „mówi, że posłuszeństwo Jezusa, radykalne «tak», które powiedział Ojcu po ciężkiej walce na Górze Oliwnej, niejako «konsekwowało Go na kapłana», że przez to właśnie, przez dar z siebie samego, przez wyniesienie człowieczeństwa przed Boga stał się prawdziwie kapłanem «według porządku Melchizedeka»²⁵. Ukazuje się tu zatem wielkie znaczenie posłuszeństwa, które spowodowało „konsekrację Jezusa na kapłana”. W tym fragmencie papież po raz kolejny odczytuje zadania dla kapłanów, którzy poprzez działalność duszpasterską, modlitwę, pokorę, przykład życia mają za zadanie prowadzić wiernych do komunii z Bogiem, która polega na podporządkowaniu własnej woli woli Boga, a zatem komunია z Bogiem polega na posłuszeństwie²⁶.

W dalszej lekturze Listu do Hebrajczyków padają słowa, że Jezus został wysłuchany. Podczas homilii w uroczystości Bożego Ciała Benedykt XVI pyta o to, w jakim sensie został wysłuchany, i odpowiada: „w takim, że Bóg Ojciec wyzwolił Go ze śmierci i wskrzesił. Został wysłuchany właśnie dzięki temu, że całkowicie zdał się na wolę Ojca: Boży zamysł miłości mógł się wypełnić w sposób doskonały w Jezusie, który będąc posłuszny aż do końca, do śmierci krzyżowej, stał się «sprawcą zbawienia» dla wszystkich, którzy są Mu posłuszni. Stał się zatem najwyższym Kapłanem, bo sam wziął na siebie cały grzech świata jako «Baranek Boży». To Ojciec obdarza Go tym kapłaństwem, właśnie w chwili, kiedy Jezus «przechodzi» przez swoją śmierć i zmartwychwstanie. Nie jest to kapłaństwo według przepisów Prawa Mojżeszowego (por. Kpł 8–9), ale «według porządku Melchizedeka», zgodnie z porządkiem prorockim, uzależnione jedynie od Jego szczególnej relacji z Bogiem»²⁷.

Papież, rozważając dalej ten fragment listu, wyjaśnia, co to znaczy, że Jezus został wysłuchany, mimo że poniósł śmierć. Benedykt XVI przywołuje w tym miejscu postać teologa liberalnego Adolfa von Harnacka, który twierdzi, że brakuje tu słowa „nie”, gdyż Jezus umarł na krzyżu, i to w sposób okrutny. Za taką interpretacją opowiada się także Rudolf Bultmann. Papież orzeka jednak, że taka egzegeza nie jest poprawna, co więcej, zniekształca tekst, gdyż w żadnym z rękopisów nie występuje partykuła „nie”. A więc zadaniem wierzących, zwłaszcza kapłanów, jest zrozumienie tego fragmentu²⁸. Egzegeci katoliccy opowiadają się za interpretacją Benedykta XVI i twierdzą, że modlitwa Jezusa została wysłuchana, gdyż Jezus istotnie chciał spełnić wolę Ojca, która wymagała konieczności przyjęcia cierpienia przez Jego Syna. Cierpienie to miało na celu przemianę, podobnie jak w hymnie o kenozie (por. Flp 2,6–11) posłuszeństwo doprowadziło Jezusa do uwielbienia i ukazania Go

²⁴ Benedykt XVI, „*Uczmy się przeżywać*”..., art. cyt., s. 26.

²⁵ Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*, t. 2, dz. cyt., s. 178.

²⁶ Benedykt XVI, „*Uczmy się przeżywać*”..., art. cyt., s. 27.

²⁷ Benedykt XVI, „*Adorujemy Eucharystię*”..., art. cyt., s. 30.

²⁸ Benedykt XVI, „*Uczmy się przeżywać*”..., art. cyt., s. 27.

jako Zbawiciela i arcykapłana²⁹. Trzeba wyraźnie stwierdzić, że Chrystus został wysłuchany przez Ojca, chociaż jednocześnie nie został wybawiony od śmierci. Można wysnuć wniosek, że wysłuchanie polegało na uwolnieniu Go od lęku. Istotne jest jednak świadectwo Jezusa, jakie zostawia On ludziom. Nawet dla tych, którzy przyjmują, że Ojciec nie spełnił Jego prośby, łatwiejsza staje się sytuacja, gdy ich osobiste prośby i błagania nie zostaną wysłuchane, skoro również ich arcykapłan został doświadczony w podobny sposób. Znaczenie wyrażenia „został wysłuchany” trzeba rozważać w szerszej perspektywie. Jezus rzeczywiście został wysłuchany poprzez wskrzeszenie Go przez Ojca po męce i śmierci³⁰.

Męka, śmierć oraz zmartwychwstanie stanowią istotny element kapłaństwa Chrystusa. Wybawienie od śmierci dzięki zmartwychwstaniu powoduje, że Jezus stał się kapłanem swego ludu³¹. Toteż wśród egzegetów katolickich panuje przekonanie, że modlitwa Jezusa została wysłuchana, a samo wysłuchanie nie polegało na całkowitym wybawieniu od cierpienia na krzyżu. Jezus zanosił do Ojca dwie prośby: pierwsza była warunkowa i dotyczyła wybawienia od kielicha męki, druga natomiast dotyczyła wypełnienia woli Ojca i została wysłuchana³². Wyrażenie „został wysłuchany” nasuwa wiele interpretacji. Benedykt XVI dostrzega trzy poziomy jego rozumienia. Pierwszy to uwolnienie od lęku i trwogi. Nawiązuje to do Ewangelii według św. Łukasza, gdzie napisano, że „anioł pokrzepiał Jezusa” (por. Łk 22,43). Drugim poziomem jest uwolnienie Jezusa od śmierci raz na zawsze poprzez zmartwychwstanie. Trzeci poziom stanowi uwolnienie całej ludzkości właśnie w zmartwychwstaniu, które uzdrowia z cierpień i z tajemnicy śmierci³³. Posłuszeństwo woli Ojca, wysłuchanie modlitwy oraz zmartwychwstanie doprowadziło Jezusa do Jego godności arcykapłańskiej, gdyż właśnie przez to, że dzięki niemu ludzkość została wybawiona od śmierci, Jezus w stopniu doskonałym stał się pośrednikiem zbawienia, czyli okazał swoją godność arcykapłańską³⁴. Tym, co leży u podstaw „wiecznego” kapłaństwa Chrystusowego, jest wydarzenie zmartwychwstania³⁵. W tych wydarzeniach można się dopatrzeć wielkiej skuteczności kapłańskiego pośrednictwa Jezusa³⁶.

²⁹ E. Szymanek, *Wykład Pisma Świętego Nowego Testamentu*, Poznań 1990, s. 431.

³⁰ *List do Hebrajczyków. Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, tłum., wstęp i kom. A. Paciorek, Lublin 1998, s. 60–61.

³¹ *Katolicki komentarz biblijny*, red. R.E. Brown, J.A. Fitzmyer, R.E. Murphy, red. wyd. pol. W. Chrostowski, tłum. K. Bardski i in., Prymasowska Seria Biblijna, Warszawa 2001, s. 1473.

³² K. Romaniuk, A. Jankowski, *Kapłaństwo w Piśmie Świętym Nowego Testamentu*, Kraków 2010, s. 80.

³³ Benedykt XVI, „*Uczmy się przeżywać*”..., art. cyt., s. 27–28.

³⁴ J.J. Kobyłka, H.H. Langkammer, M. Mikołajczak, *Komentarz teologiczno-pastoralny*..., t. 4, dz. cyt., s. 229.

³⁵ C.S. Keener, *Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu*, red. wyd. pol. K. Bardski, W. Chrostowski, tłum. Z. Kościuk, Prymasowska Seria Biblijna, Warszawa 2000, s. 514.

³⁶ K. Romaniuk, A. Jankowski, *Kapłaństwo w Piśmie Świętym*..., dz. cyt., s. 80.

W swojej katechezie papież wspomina również, że śmierć Jezusa staje się miejscem, w którym człowiek dostępuje zbawienia. Zwraca także uwagę na ogromne znaczenie Eucharystii, w której wciąż na nowo otwiera się niebo. Służenie ludziom w Eucharystii – stwierdza Benedykt XVI – jest głębią tajemnicy kapłańskiej³⁷. A zatem daje się tu zauważyć silny akcent położony na znaczenie posługi kapłana przez sprawowanie Eucharystii. Czerpie ona bowiem swoje zadanie z ofiary Jezusa Chrystusa dokonanej na krzyżu dzięki Jego bezwzględnemu posłuszeństwu, które doprowadziło do wypełnienia się woli Boga Ojca.

W dalszym ciągu katechezy o Liście do Hebrajczyków papież zastanawia się nad naturą kapłaństwa Chrystusa, jako że „według tradycji żydowskiej Jezus nie był kapłanem. Jego rodzina nie należała do rodu kapłańskiego. Nie należała do pokolenia Aarona, ale do pokolenia Judy, a zatem – z punktu widzenia prawa – droga kapłaństwa była przed Nim zamknięta. Osoba i działalność Jezusa z Nazaretu nie wpisują się w dzieje starożytnych kapłanów, lecz raczej proroków. [...] Również Jego śmierć, którą my, chrześcijanie, słusznie nazywamy «ofiara», nie miała nic wspólnego z dawnymi ofiarami, a wręcz była ich przeciwieństwem: było to wykonanie wyroku śmierci przez ukrzyżowanie, najbardziej hańbiące, które dokonało się poza murami Jerozolimy”³⁸. W tym miejscu pojawia się postać Melchizedeka, którą autor Listu do Hebrajczyków dostrzega w Psalmie 110. Kapłaństwo Chrystusa cechują wyjątkowe przymioty, podobnie jak wyjątkowe było kapłaństwo Melchizedeka³⁹. Biblijna wzmianka o Melchizedeku (por. Rdz 14,18–20), nie mówi o nim zbyt wiele. Nie przedstawia jego genealogii, co dla hermeneutyki judaistycznej może oznaczać, że jest on kapłanem, którego kapłaństwo trwa wiecznie. Tym bardziej na wieki żyje Chrystus, a zatem stwierdzenie „na wzór Melchizedeka” nasuwa myśl, że ten starotestamentowy bohater jest typem Chrystusa, a jego kapłaństwo jest typem kapłaństwa Chrystusa⁴⁰. Przede wszystkim chodzi tu o wieczne trwanie: jak Melchizedek nie ma początku ani końca, tak samo Chrystus.

Z lektury Księgi Rodzaju wiadomo, że Melchizedek otrzymał dziesięcinę od Abrahama. Była to część łupu, jaki Abraham zdobył podczas walk. W Izraelu dziesięcinę składano kapłanom, co było wyrazem ich wyższości nad ludem. W tym przypadku patriarcha składa dziesięcinę Melchizedekowi. Oznacza to, że był on kimś postawionym wyżej niż Abraham, a jednocześnie powyżej całego rodu kapłańskiego, gdyż kapłani nie byli jeszcze ustanowieni, lecz znajdowali się niejako w lędźwiach swojego praojca i za jego pośrednictwem oni także niejako złożyli dziesięcinę⁴¹. Werset Ps 110,4 przytoczony w Liście do Hebrajczyków głosi również, że zapowiadany kapłan nie należy do porządku Aarona, lecz do porządku Melchizedeka. Kapłaństwo Jezusa nie należy do porządku Aarona, ale przypomina wzór Melchi-

³⁷ Benedykt XVI, „*Uczmy się przeżywać*”..., art. cyt., s. 28.

³⁸ Benedykt XVI, „*Adorujemy Eucharystię*”..., art. cyt., s. 29.

³⁹ E. Szymanek, *Wykład Pisma Świętego*..., dz. cyt., s. 432.

⁴⁰ *List do Hebrajczyków*..., dz. cyt., s. 74–75.

⁴¹ C.S. Keener, *Komentarz historyczno-kulturowy*..., dz. cyt., s. 1478.

zedeka⁴². Wskazuje zatem bardzo wyraźnie na Jezusa, o którego kapłaństwie decyduje niezniszczalne życie (por. Hbr 7,16), które posiada dzięki swojemu synostwu Bożemu. Psalm 110 służy zatem autorowi do utożsamienia kapłaństwa Melchizedeka z kapłaństwem Chrystusa⁴³.

Benedykt XVI przyznaje, że historia Melchizedeka jest w Biblii nie do końca zrozumiała, gdyż jego postać pojawia się tylko w Księdze Rodzaju, a następnie dopiero w Psalmie 110. Spowodowało to, że wokół tej postaci pojawiły się liczne refleksje i interpretacje⁴⁴. W istocie tym, co łączy Melchizedeka i Chrystusa, jest ofiara, jaką złożyli. „Możemy znów za punkt wyjścia wziąć proste słowa, opisujące Melchizedeka: «wyniósł chleb i wino» (Rdz 14,18). To samo uczynił Jezus w czasie Ostatniej Wieczerzy – ofiarował chleb i wino, i w tym geście zawarł całego siebie i całą swoją misję⁴⁵. Po raz kolejny powraca temat ofiary Jezusa Chrystusa. Ofiara ta, dokonana na krzyżu, przyniosła skutki dla wszystkich, a nie jak w wypadku Aarona – tylko dla Żydów⁴⁶. „Wysłuchanie Jezusa dotyczy całej ludzkości: Jego posłuszeństwo staje się życiem dla wszystkich⁴⁷”.

Ofiarę Jezusa, którą złożył za każdego człowieka, Benedykt XVI odnosi do Eucharystii, podczas której zbierane są modlitwy wszystkich ludzi, ich pragnienia i pobożność oraz poszukiwanie Boga zaspokojone w Chrystusie. Poprzez Eucharystię człowiek dostępuje zjednoczenia z Bogiem, gdyż „nasz arcykapłan zasiada po prawicy tronu, świątyni, prawdziwego przybytku, zbudowanego przez samego Pana (por. Hbr 8,1–2)⁴⁸”. Papież zachęca kapłanów, aby starali się coraz bardziej wnikać w tę tajemnicę, lepiej ją pojąć i jej służyć⁴⁹.

W spełnieniu się ofiary Chrystusa Benedykt XVI dostrzega wielką rolę Ducha Świętego. „W czasie Ostatniej Wieczerzy działa On pod natchnieniem owego «wiecznego Ducha», z jakim później ofiaruje się na krzyżu (por. Hbr 9,14). Jezus, czyniąc dziękczynienie i błogosławiąc, przemienia chleb i wino. To Boża miłość przemienia – miłość, z jaką Jezus godzi się z góry oddać całego siebie. Ta miłość to nic innego jak Duch Święty, Duch Ojca i Syna, który konsekruje chleb i wino i przemienia ich substancję w Ciało i Krew Pana, sprawiając, że w sakramencie jest obecna ta sama Ofiara, która później zostaje złożona w sposób krwawy na krzyżu. Możemy zatem stwierdzić, że Chrystus jest kapłanem prawdziwym i skutecznym, ponieważ był pełen mocy Ducha Świętego, była w Nim pełnia miłości Bożej, i to właśnie w «noc, w którą został zdradzony», właśnie w «godzinie

⁴² Z. Kiernikowski, *Kapłaństwo powszechne a kapłaństwo ministerialne*, w: *Sztuka bycia księdzem*, red. J. Augustyn, Kraków 2011, s. 33.

⁴³ H. Langkammer, *Biblia o kapłaństwie i kapłanach*, dz. cyt., s. 86.

⁴⁴ Benedykt XVI, „*Uczmy się przeżywać*”..., art. cyt., s. 28.

⁴⁵ Benedykt XVI, „*Adorujemy Eucharystię*”..., art. cyt., s. 29–30.

⁴⁶ K. Romaniuk, A. Jankowski, L. Stachowiak, *Komentarz praktyczny*..., t. 2, dz. cyt., s. 441.

⁴⁷ Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*, cz. 2, dz. cyt., s. 180.

⁴⁸ Benedykt XVI, „*Uczmy się przeżywać*”..., art. cyt., s. 28.

⁴⁹ Benedykt XVI, „*Uczmy się przeżywać*”..., art. cyt., s. 28.

mroków» (por. Łk 22,53). Ta moc Boża, ta sama, która urzeczywistniła wcielenie Słowa, przemienia skrajną przemoc i skrajną niesprawiedliwość w najwyższy akt miłości i sprawiedliwości⁵⁰.

Kończąc swoje rozmyślanie na temat natury kapłaństwa, papież mówi o tym, że kapłaństwo Chrystusa zostało odziedziczone w dwojaki sposób: jako kapłaństwo powszechne na podstawie chrztu oraz kapłaństwo służebne. Wszyscy, zarówno kapłani, jak i wierni świeccy, karmią się Eucharystią, w której jest obecny Jezus Chrystus – kapłan i ofiara⁵¹.

Podsumowując, rozważania Benedykta XVI na temat kapłaństwa Nowego Testamentu podczas różnych wystąpień sprowadzają się do analizy kapłaństwa Jezusa Chrystusa, gdyż to właśnie Jego osoba stanowi o nowości kapłaństwa. Papież opiera się przede wszystkim na Liście do Hebrajczyków, w którym mówi się o kapłaństwie na „wzór Melchizedeka”. To odwołanie do postaci starotestamentowej pozwala na stwierdzenie, że kapłaństwo Jezusa przewyższa kapłaństwo Aarona. Nie oznacza to, że kapłaństwo Starego Przymierza zostało zniesione, lecz dopełnione i udoskonalone w kapłaństwie Chrystusa⁵². Biblijne nauczanie o kapłaństwie nowotestamentowym ogłoszone przez Benedykta XVI pozwala wyciągnąć wniosek, że to osoba Jezusa Chrystusa stanowi o kapłaństwie Nowego Przymierza. To On jest kapłanem i ofiarą. Od Niego bierze początek kapłaństwo powszechne i służebne. Jezus Chrystus jest kapłanem najwyższym i wiecznym⁵³.

Wspólnota apostołów oraz ich następcy

Mówiąc o kształtowaniu się kapłaństwa w tradycji Kościoła, trzeba na nie patrzeć przede wszystkim w kontekście kapłaństwa Jezusa Chrystusa. Jego kapłaństwo ukazane w Liście do Hebrajczyków jest jedyne i nieprzemijające. Takie postawienie problemu daje podstawę do twierdzenia, że nie jest potrzebne jakiegokolwiek inne kapłaństwo ustanowione przez Prawo w rozumieniu Starego Testamentu. Pismo Święte podaje wiele argumentów za tym, że kapłaństwo, które ukształtowało się na przestrzeni wieków, bierze swój początek z kapłaństwa Chrystusa. Jest to zarówno kapłaństwo powszechne, jak i ministerialne. Zasadniczo należy stwierdzić, że przez chrzest wszyscy wierni mają udział w kapłaństwie Chrystusa. Podstawę do takiej interpretacji daje Pierwszy List św. Piotra: „wy również, niby żywe kamienie, jesteście budowani jako duchowa świątynia, by stanowić święte kapłaństwo, dla składania duchowych ofiar, miłych Bogu przez Jezusa Chrystusa” (1 P 2,5)⁵⁴.

⁵⁰ Benedykt XVI, „*Adorujemy Eucharystię*” ..., art. cyt., s. 30.

⁵¹ Benedykt XVI, „*Adorujemy Eucharystię*” ..., art. cyt., s. 30.

⁵² *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Léon-Dufour, tłum. i oprac. K. Romaniuk, Poznań 1994, s. 368.

⁵³ Benedykt XVI, „*Adorujemy Eucharystię*” ..., art. cyt., s. 30.

⁵⁴ H. Pietras, *Tożsamość kapłańska*..., art. cyt., s. 59.

Na proces kształtowania się kapłaństwa poprzez wieki trzeba patrzeć, opierając się na chrystologii. Już w działalności Jezusa należy doszukiwać się momentów, w których niejako tworzy „figurę Dwunastu”, z których w późniejszym czasie wykształci się kapłaństwo urzędowe. Jezus w swojej działalności kształtuje swój obraz jako posłannika od Ojca (por. Mt 7,29; J 7,16). Ową figurę posłannika Chrystus przynosi także na apostołów⁵⁵. Ciągłość misji Jezusa i apostołów uwydatniają wszystkie cztery Ewangelie (por. Mt 9,8; Mk 6,7; Łk 9,1; J 20,21). Uczniowie zatem, a zwłaszcza apostołowie, przekazują ciągłość misji Chrystusa⁵⁶. Jak zaznacza kard. Raymond Leo Burke, apostołowie zostali wyświęceni na kapłanów przez samego Chrystusa w trakcie ostatniej wieczerzy, co wskazuje na to, że ich posługa bierze swój początek w Chrystusie⁵⁷. Już pierwsze uzupełnienie grona Dwunastu charakteryzuje się tym, że warunkiem dołączenia do tej wspólnoty był pewien staż przy boku Jezusa⁵⁸. Uzupełnienie to było pierwszą decyzją personalną w rodzącej się wspólnocie Kościoła⁵⁹.

Również *Katechizm Kościoła katolickiego* potwierdza, że Jezus, wybierając apostołów, kontynuuje w nich posłanie, które otrzymał od Ojca (por. J 20,21) (KKK 858). Jak zaznaczają komentatorzy, w pierwszych wiekach chrześcijanie na określenie biskupa oraz prezbitera stosowali grecki termin *hierous*, który przede wszystkim należy odnosić do Jezusa Chrystusa, który jest określany właśnie tym terminem w Liście do Hebrajczyków⁶⁰. Można zatem dostrzec pierwotną świadomość pochodzenia urzędu kapłańskiego od Chrystusa.

Kard. Joseph Ratzinger naucza, że centrum urzędu kapłańskiego stanowi Jezus Chrystus, i stwierdza: „Po tym krótkim spojrzeniu na chrystologiczny punkt wyjścia i chrystologiczne centrum nowego urzędu, który Jezus stworzył mocą swej misji, musimy sobie postawić pytanie: [...] w jaki sposób dokonało się przejście od czasów apostoelskich do okresu poapostoelskiego, jak w świetle Nowego Testamentu jawi się sukcesja apostoelska, która obok fundamentu chrystologicznego stanowi drugi filar katolickiej doktryny o kapłaństwie nowotestamentowym”⁶¹.

Wypowiedź J. Ratzingera wskazuje zatem na łączność między osobą Jezusa Chrystusa, Jego działalnością i misją, jaką spełniał, a urzędem apostoelskim, który bierze swój początek od Niego, a następnie jest przekazywany poprzez sukcesję apostoelską. Sobór Watykański II odwołuje się do tej prawdy, omawiając zadania biskupów w Kościele: „Stan zaś biskupi, który jest następcą Kolegium Apostoelskiego

⁵⁵ Benedykt XVI, *„Powołanie w służbie Kościoła...*, art. cyt., s. 6–7.

⁵⁶ Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*, cz. 2, dz. cyt., s. 12–13.

⁵⁷ R.L. Burke, *Kapłan według Serca Jezusowego*, Sandomierz 2018, s. 26–27.

⁵⁸ S. Sokołowski, *Rys historyczno-prawny sakramentu święceń. Przekazywanie sukcesji apostoelskiej*, „Cultura Christiana” 1 (2012), s. 184.

⁵⁹ M. Sierkowski, *Od Apostołów do biskupów – trzy drogi*, „Studia Teologiczne. Białystok, Drohiczyn, Łomża” 29 (2011), s. 33.

⁶⁰ H. Pietras, *Od prezbiteratu do kapłaństwa – ewolucja pojęć i urzędu*, „Studia Bobolanum” 3 (2002), s. 8.

⁶¹ Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*, cz. 2, dz. cyt., s. 15.

w nauczycielstwie i w rządzeniu pasterskim, co więcej, w którym trwa nieprzerwanie ciało apostołskie, stanowi również razem z głową swoją, Biskupem Rzymskim, [...], jako zaś zgromadzone pod jedną Głową wyraża jedność trzody Chrystusowej⁶².

W refleksji na temat apostołatu oraz sukcesji apostołskiej należy zauważyć, że w Nowym Testamencie są one ukazane jako wynik szczególnego wybrania i powołania przez Chrystusa (por. Mk 3,13–19)⁶³. Rozważając temat kapłaństwa, Benedykt XVI opiera się na relacji, jaka łączyła Jezusa Chrystusa – Mistrza, z Jego uczniami – apostołami. Wymowna w tym względzie jest modlitwa arcykapłańska Jezusa zawarta w Ewangelii według św. Jana, a zwłaszcza słowa „Uświęć ich w prawdzie. Słowo Twoje jest prawdą. [...] A za nich Ja poświęcam w ofierze samego siebie, aby i oni byli uświęceni w prawdzie” (por. J 17,17.19). Przywołując powyższą perykopę, papież rozmyśla nad istotą poświęcenia Chrystusa. Jest On kapłanem posłanym przez Ojca, ale jednocześnie ofiarą, która uobecnia się w Eucharystii. Kapłańska misja Chrystusa polega na spełnieniu woli Ojca i złożeniu ofiary z życia za zbawienie świata. Uczniowie zaś mają udział w tej misji, gdyż zostali uświęceni w prawdzie, zanurzeni w nią. Ową prawdą, przez którą uczniowie dostępują uświęcenia, jest sam Jezus Chrystus. Uświęcenie prowadzi do uczestnictwa w kapłańskiej misji Chrystusa. Dlatego też w słowach przytoczonych z Ewangelii według św. Jana można się dopatrywać ustanowienia kapłaństwa Nowego Testamentu, które w swojej istocie jest służeniem prawdzie⁶⁴.

Wynika z tego, że Jezus swe posłannictwo i władzę realizuje także poprzez ludzi, których wybrał i powołał, aby Go reprezentowali tam, gdzie sam nie może dotrzeć. Przede wszystkim wspólnota Dwunastu, którą Jezus ustanawia, jest grupą zorganizowaną i zjednoczoną z Nim samym. Daje im również władzę, aby mogli działać w Jego imieniu (por. Mk 3,13–15)⁶⁵. Tym, co cechowało wspólnotę apostołów, była również stała obecność przy swoim Mistrzu⁶⁶. Dzięki temu Jezus mógł ich formować i przygotować do realizacji postawionych przed nimi zadań.

W jednej z wypowiedzi na temat kapłaństwa kard. Ratzinger zauważa, że „według Ewangelii Jezus sam przekazuje apostołom zasadniczą strukturę swej misji, udziela im swej mocy i włącza ich w swoją moc. To zjednoczenie z Panem [...] nazywane jest sakramentem. [...] Widać, że chodzi tu o całkiem nowy typ urzędu, [...] z mocy Jezusa Chrystusa”⁶⁷. Zaznaczona tu jest po raz kolejny centralna rola Jezusa Chrystusa, który nie tylko powołuje Dwunastu, ale również daje im swoją moc.

⁶² Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”* [dalej: KK], w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2008, nr 22.

⁶³ J. Ratzinger, *Kapłan jako pośrednik i sługa Jezusa w świetle nowotestamentalnej Nowiny*, w: *Głosiciele słowa i służby waszej radości. Opera omnia*, t. 12, Lublin 2012, s. 108.

⁶⁴ Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*, cz. 2, dz. cyt., s. 98–103.

⁶⁵ G.L. Müller, *Dogmatyka katolicka*, dz. cyt., s. 755–756.

⁶⁶ S. Hareźga, *Jezus i Jego uczniowie. Model chrześcijańskiej formacji w Ewangelii według św. Marka*, Lublin 2007, s. 391.

⁶⁷ Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*, cz. 2, dz. cyt., s. 15.

Ratzinger formułuje prawdę o nowości kapłaństwa apostołów. Zestawia tę nowość z nowością Jezusa Chrystusa, która wyrażała się poprzez Jego działanie. Kapłaństwo apostołów ma prowadzić poprzez łączność z boskim Mistrzem ku pewnej nowości, która paradoksalnie była prorocznie zawarta już w Starym Testamencie⁶⁸.

Może się rodzić pytanie o to, jak przyjmowano apostołat w czasach bezpośrednio po działalności Jezusa Chrystusa. W dalszym rozważaniu kard. Ratzinger porusza to zagadnienie. Kardynał podejmuje refleksję na bazie niektórych fragmentów Nowego Testamentu, które określają linię interpretacji misji Dwunastu. Jest ona nie tylko świadectwem historii początków chrześcijaństwa, ale przede wszystkim wykładnią urzędu apostołskiego pierwotnego Kościoła. Jedność bowiem Kościoła, jego *communio*, od samego początku realizowała się dzięki trwaniu w nauce apostołów⁶⁹.

Ratzinger powołuje się w głównej mierze na pisma św. Pawła Apostoła, za fragment charakterystyczny i wymowny w tym względzie uznając Drugi List do Koryntian: „Tak więc w imieniu Chrystusa spełniamy posłannictwo jakby Boga samego, który przez nas udziela napomnień. W imię Chrystusa prosimy: pojednajcie się z Bogiem!” (2 Kor 5,20). Ukazane tu zostało posłannictwo, które nie pochodzi z własnego wyboru, lecz stanowi misję od Boga. Co więcej, nie jest to działanie swoją własną mocą, lecz także mocą Bożą. Jak zauważa Ratzinger, wyraźnie wskazuje się tu na sakramentalność misji kapłańskiej, która polega na działaniu w imieniu Boga. W nauczaniu św. Pawła uwidacznia się rozumienie wymiaru sakramentalnego jako czegoś wyjątkowego, niedostępnego dla wszystkich, lecz tylko dla wybranych⁷⁰.

Głównym źródłem nauczania Benedykta XVI jest analiza i interpretacja tekstu biblijnego. W swoich kolejnych rozważaniach o wspólnocie uczniów papież odwołuje się do fragmentu z Ewangelii według św. Marka (por. Mk 3,13–19). Za charakterystyczny uznaje werset 14, który głosi: „I ustanowił Dwunastu, aby Mu towarzyszyli, by mógł wysyłać ich na głoszenie nauki”. Kluczowe jest tutaj słowo *epoiēsen* – «ustanowił». W Starym Testamencie stosowane było ono na określenie mianowania kogoś kapłanem (por. 1 Krl 12,31; 13,33 LXX). Ewangelista za pomocą tego terminu określa funkcję apostoła jako posługę kapłańską⁷¹. Papież po raz kolejny przytacza fragment, który mówi o powołaniu apostołów przez Jezusa, zaznaczając równocześnie, że to od Jezusa pochodzi ich misja. W tym fragmencie nie bez znaczenia pozostaje czasownik „ustanowił”, który tym bardziej podkreśla kapłański charakter posłannictwa apostołów.

Aby lepiej zrozumieć urząd kościelny, który otrzymali apostołowie, a który jest kontynuowany w Kościele przez hierarchię, trzeba zauważyć, że krąg Dwunastu powstał z inicjatywy Jezusa. Przynależność do niego nie wynikała z własnych chęci,

⁶⁸ Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*, cz. 2, dz. cyt., s. 23–24.

⁶⁹ A. Proniewski, *Kapłan – świadkiem komunii z Bogiem*, „Studia Teologiczne. Białystok, Drohiczyń, Łomża” 29 (2011), s. 84.

⁷⁰ Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*, cz. 2, dz. cyt., s. 16–17.

⁷¹ Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*, cz. 1, *Od chrztu w Jordanie do Przemienienia*, Kraków 2007, s. 148.

lecz z wybrania, z powołania przez Jezusa. Włączenie i powołanie poszczególnych uczniów wskazuje na wielką odpowiedzialność, która na nich spoczywa, odnoszącą się do mającego nadejść królestwa⁷².

Kolejne perykopy biblijne, na których opiera się Ratzinger w rozważaniu na temat relacji Jezusa Chrystusa i apostołów, pochodzą z Ewangelii według św. Łukasza i według św. Jana: „Kto was słucha, Mnie słucha, a kto wami gardzi, Mną gardzi; lecz kto Mną gardzi, gardzi Tym, który Mnie posłał” (por. Łk 10,16); oraz: „Jak Ojciec Mnie posłał, tak i Ja was posyłam” (por. J 20,21). Oba fragmenty wskazują, że powołanie apostołów przez Jezusa jest niejako przedłużeniem posłania, jakie Chrystus otrzymał od Ojca. Ratzinger konkluduje: „W obydwu przypadkach Chrystus jest interpretowany jako Apostoł Ojca, a tym samym ci, których Jezus posyła jako apostołów, uosabiają to, czym jest On sam”⁷³.

Kard. Ludwig Gerhard Müller we wprowadzeniu do jednego z wydań pism Benedykta XVI o kapłaństwie zauważa, że momentem wyjątkowym w działalności apostołów był czas popaschalny, gdy wszyscy byli zgromadzeni w Wieczerniku i otrzymali Ducha Świętego. Przed tym wydarzeniem przeciwnicy Jezusa mogli mówić o Jego porażce, natomiast po nich uczniowie otrzymują nowe siły, aby wyjść i głosić to, do czego zostali powołani. Właśnie po tych wydarzeniach nastąpiło ostateczne ukonstytuowanie się grona apostołów. Od tej chwili mogli się stać przekazicielami objawienia oraz władzy i misji otrzymanej od Jezusa⁷⁴.

Przytoczona powyżej wypowiedź kard. Müllera zawiera także odwołanie do Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*, a zwłaszcza do jej punktu 10, w którym ukazano różnicę między kapłaństwem hierarchicznym, którego ustanowienie Müller upatruje w wydarzeniach Wieczernika, a wspólnym kapłaństwem wszystkich wierzących (KK 10).

Może się teraz rodzić naturalne pytanie o relacje między kapłaństwem hierarchicznym a kapłaństwem wszystkich wierzących. W analizie tych relacji należy się skupić na genezie kapłaństwa apostołów, które – jak już wyżej wspomniano – pochodzi z wybraństwa Chrystusa. Na jego mocy apostołowie dopiero konstytuują nowy lud Boży, są trwałym fundamentem Kościoła⁷⁵.

Także Sobór Watykański II w dekrecie *O pasterskich zadaniach biskupów w Kościele* już na samym początku zaznacza, że Jezus, posyłając swoich apostołów i przekazując im Ducha Świętego, ustanowił ich, aby pomagali ludziom i budowali „Ciało Chrystusowe” (Ef 4,12), czyli Kościół⁷⁶.

⁷² P.J. Cordes, *Dlaczego kapłan? Poszukiwanie odpowiedzi z Benedyktem XVI*, Kielce 2009, s. 34.

⁷³ J. Ratzinger, *Kapłan jako pośrednik...*, dz. cyt., s. 108–109.

⁷⁴ J. Ratzinger, *Nauczać i zgłębiać Bożą miłość*, Lublin 2016, s. 12–13.

⁷⁵ G. Greshake, *Być kapłanem dzisiaj*, Poznań 2010, s.101.

⁷⁶ Sobór Watykański II, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele „Christus Dominus”*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, dz. cyt., nr 1.

Wagi nabiera także określenie zadań, jakie apostołowie mają spełniać. Benedykt XVI precyzuje na podstawie fragmentu Ewangelii według św. Marka, że główną ich misją jest głoszenie Ewangelii. Jednak papież skupia się nie tyle na fizycznym i zewnętrznym wymiarze tego zadania, ile raczej na sferze wewnętrznej, duchowej. Stwierdza: „Apostołowie muszą się nauczyć takiego z Nim przebywania, żeby pozostali z Nim razem także wtedy, gdy pójdą na krańce ziemi. Bycie z Nim z samej swej natury zawiera dynamizm posłannictwa, ponieważ cały byt Jezusa jest Jego misją⁷⁷. Wskazana jest zatem potrzeba wewnętrznej przynależności do Jezusa, bliskiej z Nim relacji, co powinno charakteryzować uczniów Mistrza z Nazaretu, apostołów i kapłanów, gdyż oni jako społeczność zgromadzona przez Niego powodują, że Kościół będzie trwał przez kolejne wieki⁷⁸.

W jednym ze swoich rozważań na temat kapłaństwa, a konkretnie apostołatu, Joseph Ratzinger podkreśla to, o czym była mowa powyżej, a mianowicie porusza kwestię zadania apostołów, którym jest przede wszystkim głoszenie Ewangelii i sprawowanie kultu. Papież określa apostoła jako liturga Ewangelii. Wskazuje równocześnie na pewne rozdzieranie, jakie rozdzieliło posługę kapłana, która w pierwotnej formie, nawet w Starym Testamencie, polegała na głoszeniu słowa oraz sprawowaniu kultu. Papież zauważa, że zadaniem apostoła jest dbanie o pierwotną jedność owych dwóch wymiarów posługi kapłańskiej. Dbanie o tę jedność ma się dokonywać przede wszystkim dzięki Jezusowi Chrystusowi, który jest jednocześnie Słowem i ofiarą. Zadanie to jest tym bardziej znaczące i wymagające, że to Jezus Chrystus czyni apostoła kapłanem⁷⁹. Dlatego też od Niego należy się uczyć spełniania swoich zadań⁸⁰.

Rozróżnienie w posłudze kapłańskiej na przepowiadanie słowa i sprawowanie kultu zostało także poruszone na Soborze Watykańskim II. W jednym z komentarzy do soborowego Dekretu o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis* kard. Joseph Ratzinger, uwzględniając różne akcenty wśród rozmaitych odłamów chrześcijaństwa, łączy te dwa wymiary posługi kapłańskiej. Stawia pytanie, które ma za zadanie określić, na ile te dwa aspekty się uzupełniają, a niekoniecznie wykluczają⁸¹. Apostołowie, a przez nich ich następcy są powołani i ustanowieni, aby byli odpowiedzialni za wspólnotę Kościoła, spełniając obowiązki wynikające z przyjętych święceń, a więc realizując wyżej wymienione rodzaje posługi⁸².

⁷⁷ Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*, cz. 1, dz. cyt., s. 149–150.

⁷⁸ Benedykt XVI, „*Dar komunii*”. *Audienca generalna (29 III 2006)*, OR (2006), nr 8 (285), s. 36.

⁷⁹ J. Ratzinger, *Kapłan na przelomie czasów*, w: *Głosiciele słowa...*, t. 12, dz. cyt., s. 373.

⁸⁰ M. Ozorowski, *Tożsamość i posługa biskupa w nauczaniu bł. Jana Pawła II*, „*Studia Teologiczne. Białystok, Drohiczyń, Łomża*” 29 (2011), s. 58.

⁸¹ J. Ratzinger, *Kościół – pielgrzymująca wspólnota wiary*, Kraków 2005, s. 141.

⁸² Benedykt XVI, „*Posługa komunii*”. *Audienca generalna (5 IV 2006)*, OR (2006), nr 8 (285), s. 37.

Po rozważaniach na temat zadań, jakie otrzymali apostołowie, a także o istocie ich służby, kluczowe wydaje się przejście z Kościoła apostołowego do czasów poapostolskich. Teologia katolicka widzi ciągłość misji i władzy apostołowej przekazaną ich następcom – biskupom. Prawdę tę zaznaczono w Dekrecie o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele, w którym ojcowie soborowi stwierdzają: „Biskupi zaś, ustanowieni również przez Ducha Świętego, zajmują miejsce Apostołów jako pasterze dusz”⁸³.

Tę samą myśl zawiera również *Katechizm Kościoła katolickiego*, w którym można przeczytać: „biskupi z ustanowienia Bożego stali się następcami Apostołów jako pasterze Kościoła; kto więc ich słucha, słucha Chrystusa, a kto nimi gardzi, gardzi Chrystusem i Tym, który posłał Chrystusa” (KKK 862).

Do tej prawdy odwołuje się także kard. Müller, wypowiadając się na temat teologii kapłaństwa, która wykształciła się przez wieki, a która uznaje biskupów za następców apostołów, natomiast prezbiterów i diakonów za ich pomocników⁸⁴. Mówi o tym Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus*: „Wszyscy kapłani, zarówno diecezjalni, jak i zakonni, uczestniczą wraz z biskupem w jednym kapłaństwie Chrystusa i pełnią je, dlatego stanowią grono skrzętnych współpracowników biskupiego stanu”⁸⁵. Ową ciągłość akcentuje także Benedykt XVI, który podczas jednej z audiencji naucza, że źródło kapłaństwa znajduje się w osobie Jezusa, następnie zostało przekazane apostołom, przez nich zaś kolejnym ich następcom, nazywanym od drugiego pokolenia po Chrystusie biskupami (*episkopoi*)⁸⁶.

W jednej z homilii podczas święceń prezbiteratu Benedykt XVI, komentując przywoływane już wyżej słowa z Ewangelii według św. Jana: „Jak Ojciec Mnie posłał, tak i Ja was posyłam” (J 20,21), zwraca się do kandydatów do święceń, zapowiadając, że zostaną włączeni w dzieło misji apostołów. Papież potwierdza więc ową ciągłość, która zapoczątkowana w Bogu Ojcu przez Syna, Jezusa Chrystusa, następnie apostołów, ich następców, czyli biskupów, oraz ich pomocników, czyli prezbiterów i diakonów, wyraża się poprzez spełnianie funkcji kapłańskich. Dalej papież zapowiada, że z tej ciągłości, ze zjednoczenia z Jezusem Chrystusem, ma wynikać dynamizm życia kapłana, którego głównym zadaniem jest niesienie radości Chrystusa tym, którzy jej potrzebują⁸⁷.

W tym samym rozważaniu Benedykt XVI zaznacza, zwracając się do kandydatów do prezbiteratu, że przez sakrament święceń kapłani otrzymują misję, która jest przedłużeniem misji, jaką otrzymali apostołowie. Papież zauważa także, że ma tu

⁸³ Sobór Watykański II, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów...*, dz. cyt., nr 2.

⁸⁴ J. Ratzinger, *Nauczać i zgłębiać Bożą miłość*, dz. cyt., s. 12–13.

⁸⁵ Sobór Watykański II, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów...*, dz. cyt., nr 28.

⁸⁶ Benedykt XVI, „*Sukcesja apostołowa*”. *Audiencja generalna (10 V 2006)*, OR (2006), nr 9–10 (286), s. 43.

⁸⁷ Benedykt XVI, „*Przebaczenie przemienia świat i buduje pokój*”. *Homilia podczas obrzędu święceń*, *Watykan (15 V 2005)*, OR (2005), nr 7–8 (275), s. 23.

na myśli nie tylko ciągłość misji, ale także pewną bytową łączność z zastępem tych wszystkich, którzy tę misję otrzymali, począwszy od dnia Pięćdziesiątnicy⁸⁸.

Doniosłość misji powierzonej kapłanom docenia zwłaszcza *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*. W dokumencie tym Kongregacja ds. Duchowieństwa wyraża następującą prawdę: „Kapłaństwo urzędowe czyni więc dotykającym działanie samego Chrystusa Głowy i świadczy, że Chrystus nie oddalił się od swego Kościoła, ale nieustannie ożywia go swoim wiecznym kapłaństwem. Z tego powodu Kościół uważa kapłaństwo urzędowe za dar Chrystusa udzielany mu w posłudze niektórych swoich wiernych. Taki dar, ustanowiony przez Chrystusa w celu kontynuowania Jego własnego posłania zbawienia, początkowo został udzielony Apostołom i jest kontynuowany w Kościele za pośrednictwem Biskupów, ich następców”⁸⁹. Apostołowie zatem łączą posługę kapłańską z Chrystusem⁹⁰.

Powyższe rozważania mogą wzbudzić pewną niejasność co do relacji apostołatu i prezbiteratu. Joseph Ratzinger, wyjaśniając tę zależność, przytacza fragment z Pierwszego Listu św. Piotra Apostoła: „Starszych więc, którzy są wśród was, proszę, ja również starszy, a przy tym świadek Chrystusowych cierpień oraz uczestnik tej chwały, która ma się objawić: paście stado Boże, które jest przy was, strzegąc go nie pod przymusem, ale z własnej woli, po Bożemu; nie ze względu na brudny zysk, ale z oddaniem; i nie jak ci, którzy ciemieją wspólnoty, ale jako żywe przykłady dla stada. Kiedy zaś objawi się Najwyższy Pasterz, otrzymacie niewiedzący wieniec chwały” (1 P 5,1–4). W tym cytacie oba urzędy, apostołat i prezbiterat, są ze sobą zestawione na równi. Ratzinger uważa ten fragment Pisma Świętego za najbardziej charakterystyczny i pomocny w wyjaśnieniu powiązań apostołatu z prezbiteratem. Tekst ten jest jednocześnie odpowiedzią dla osób, które podważają kapłaństwo Kościoła i uważają, jakoby kapłaństwo to nie było kontynuacją nowotestamentowego. Całe rozważanie kardynał kończy stwierdzeniem, że fragment ten dotyczy kapłaństwa obecnego w Kościele, a które to kapłaństwo kontynuuje posłannictwo samego Jezusa Chrystusa⁹¹.

Podsumowując, Benedykt XVI swoje rozważania na temat kapłaństwa opiera przede wszystkim na bogactwie Pisma Świętego i tam szuka odpowiedzi na pojawiające się niejasności. Interpretacja tekstów biblijnych pozwoliła najpierw teologowi kard. Ratzingerowi, później zaś papieżowi na przedstawienie teologii prezbiteratu, który bierze swój początek w kapłaństwie Jezusa Chrystusa, następnie jest przez Niego przekazany apostołom oraz ich następcom, którymi są biskupi, a także ich pomocnikom: prezbiterom i diakonom. Dzięki apostołom istnieje zarówno historyczny, jak i duchowy związek wspólnoty Kościoła z Chrystusem Zmartwych-

⁸⁸ Benedykt XVI, „*Przebaczenie przemienia świat*”..., art. cyt., s. 23.

⁸⁹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, Kraków 2013, nr 1.

⁹⁰ Benedykt XVI, „*Sukcesja apostołska*”..., art. cyt., s. 43.

⁹¹ J. Ratzinger, *Urząd kapłański*, w: *Głosiciele słowa*..., t. 12, dz. cyt., s. 381–382.

wstałym⁹². Kard. Ratzinger podjął się także analizy relacji apostołat – prezbiterat, która znalazła także swoje odniesienie w dokumentach Soboru Watykańskiego II. Ratzinger wyjaśnia powyższe zagadnienia w duchu ostatniego soboru, opierając się przede wszystkim na tekstach Biblii i ich interpretacji.

Kapłaństwo służebne uczestnictwem w kapłaństwie Chrystusa

Rozważania na temat kapłaństwa silnie rozwinęły się zwłaszcza w XX w. Do czasu Soboru Watykańskiego II liczni teologowie wypowiadali się na ten temat, jednak nie zawsze zgodnie z linią wypracowaną przez sobór. Ukazywano osobę kapłana jako drugiego Chrystusa – *alter Christus*. Koncentrowano się przede wszystkim na podkreśleniu wielkiej godności kapłana, który posłudze powinien podporządkować całość swojej egzystencji. Wśród teologów promujących tę koncepcję znalazł się m.in. Réginald Garrigou-Lagrange oraz papieże XX w. od Piusa X do Piusa XII. Powyższe podejście rozpatrywano także na soborze, jednak ostatecznie ojcowie soborowi opowiedzieli się za ideą, która ukazuje kapłana jako działającego w osobie Chrystusa – *in persona Christi*. Powodem takiego wyboru były nieścisłości w poprzedniej koncepcji, które dotyczyły chociażby tego, że wszyscy ochrzczeni stają się na wzór Chrystusa, a nie dopiero wyświęcony kapłan⁹³.

W Konstytucji dogmatycznej o Kościele ojcowie soborowi stwierdzają, że kapłani swoją misję, działając w osobie Chrystusa (*in persona Christi*), spełniają przede wszystkim w kulcie eucharystycznym (KK 28). Według teologii scholastycznej istota posługi kapłana jest ściśle związana z Eucharystią⁹⁴. Chociaż prezbiterzy nie posiadają pełni kapłaństwa, którą przypisuje się biskupom, sprawują Eucharystię jako kapłani Nowego Testamentu na podobieństwo Chrystusa (KK 28).

Jak zaznacza sobór, kapłani stają się w sposób szczególny uczestnikami kapłaństwa Chrystusowego. Wyrażenie to świadczy o doniosłości godności kapłańskiej, która wyraża się w sprawowaniu świętych czynności⁹⁵. Kapłani są wezwani do ciągłego doskonalenia duchowego, ponieważ są ontologicznie upodobnieni do Chrystusa⁹⁶.

Również *Katechizm Kościoła katolickiego* stosuje ten właśnie termin na ukazanie wyjątkowej relacji łączącej osobę kapłana z Chrystusem: „Nikt nie może sam sobie udzielić łaski, ale musi być ona dana i ofiarowana. Zakłada to szafarzy (*ministri*) łaski, upoważnionych i uzdolnionych przez Chrystusa. Od Niego otrzymują oni «świętą władzę» działania *in persona Christi Capitis*. Władzę, dzięki której po-

⁹² Benedykt XVI, „*Sukcesja apostolska*”..., art. cyt., s. 43–44.

⁹³ J. Warzeszak, *Teologia kapłaństwa w przemówieniach*..., art. cyt., s. 166.

⁹⁴ P. Kiejkowski, *Sakrament kapłaństwa i problem sakramentalności święceń kapłańskich w pismach św. biskupa Józefa Sebastiana Pelczara*, „*Studia Bydgoskie*” 3 (2009), s. 262–263.

⁹⁵ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze*..., dz. cyt., nr 5.

⁹⁶ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze*..., dz. cyt., nr 12.

słani przez Chrystusa czynią i dają na mocy daru Bożego to, czego nie mogą czynić i dawać sami z siebie, tradycja Kościoła nazywa «sakramentem». Ta władza jest przekazywana w Kościele za pośrednictwem osobnego sakramentu” (KKK 875). Sakrament święceń należy uznać za wydarzenie fundamentalne, gdyż to właśnie ono daje kapłańską tożsamość⁹⁷. „Posługa kapłańska zgodnie ze swą naturą może być wypełniona tylko wtedy, gdy prezbiter jest zjednoczony z Chrystusem poprzez sakramentalne włączenie do stanu kapłańskiego”⁹⁸.

Sakrament święceń udzielany jest ochrzczonym, którzy odtąd działają w imieniu Chrystusa (*in persona Christi*), przede wszystkim podczas uczty eucharystycznej⁹⁹. Termin *in persona Christi*, który wyklarował się podczas Soboru Watykańskiego II, oznacza, że to sam Chrystus działa przez kapłana. To działanie jest zawsze obiektywne i skuteczne, czyli nie zależy od uzdolnień i świętości moralnej kapłana¹⁰⁰. „Prezbiter [...], kiedy sprawuje Eucharystię, jest niewątpliwie znakiem i narzędziem Chrystusa Pośrednika, który ofiaruje siebie Ojcu i jednoczy wiernych w ofierze. Konsekracja chleba i wina jako akt pośrednictwa nie jest prywatnym aktem kapłana, nie zależy od jego zasług i nastawień”¹⁰¹. Święcenia kapłańskie dokonują bowiem w prezbiterze niejako przeobstwienia, w wyniku którego może stać się narzędziem Chrystusa¹⁰² i zmienia się także jego tożsamość.

Istotę relacji, jaka łączy kapłana z Chrystusem, wyjaśniały wyżej wspomniane koncepcje. Benedykt XVI w swoich rozważaniach stosuje oba te terminy. Mówi o kapłanie jako tym, który jest drugim Chrystusem, oraz jako działającym w osobie Chrystusa. Zasadnicze, jak się wydaje, jest rozróżnienie poszczególnych koncepcji w celu lepszego zrozumienia myśli Benedykta XVI.

Papież podejmuje się tego w swojej homilii podczas Mszy Świętej Krzyżma 5 kwietnia 2007 r. Rozważając fragment Listu św. Pawła do Galatów oraz Listu do Efezjan, przedstawia teologię chrztu, który polega na „przyobleczeniu się w Chrystusa” (Ga 3,27). Poprzez chrzest wierni wchodzi w komunie egzystencjalną z Chrystusem. W dalszej refleksji papież przedstawia teologię święceń, która polega na jeszcze głębszym zjednoczeniu z Chrystusem. W sprawowaniu świętych czynności oraz w głoszeniu Ewangelii kapłan nie wyraża sam siebie, lecz wyraża „Kogoś innego”, wyraża Chrystusa¹⁰³. Widoczne jest zatem rozróżnienie, jednak

⁹⁷ P.J. Cordes, *Dlaczego kapłan? ...*, dz. cyt., s. 44.

⁹⁸ Jan Paweł II, *Adhortacja „Pastores dabo vobis”*, w: *Jan Paweł II. Dzieła zebrane*, red. P. Ptasznik, t. 2, *Adhortacje*, Kraków 2006, nr 17.

⁹⁹ Jan Paweł II, *Dar i Tajemnica*, Kraków 1996, s. 73–74.

¹⁰⁰ R.E. Rogowski, *Eucharystia w życiu kapłana*, w: *Sztuka bycia księdzem*, dz. cyt., s. 76–77.

¹⁰¹ A. Suski, *Kapłaństwo powszechne i urzędowe według Nowego Testamentu*, w: *Kapłan pośród ludu kapłańskiego*, red. W. Słomka, J. Misiurek, Lublin 1993, s. 21.

¹⁰² W. Świerżawski, *Wtajemniczenie w misterium kapłaństwa*, Zawichost–Sandomierz 2016, s. 353.

¹⁰³ Benedykt XVI, „*Prośmy Boga, aby przyoblekł nas w szatę miłości*”. *Homilia podczas Mszy św. Krzyżma w Wielki Czwartek (5 IV 2007)*, OR (2007), nr 5 (293), s. 21.

trzeba zaznaczyć, że papież posługuje się oboma określeniami w odniesieniu do kapłana. Trzeba zatem wnikliwie analizować poszczególne wypowiedzi, aby dobrze rozumieć jego myśl¹⁰⁴.

Działanie kapłana *in persona Christi* papież opisuje w jednej z katechez. Według Benedykta takie sformułowanie zakłada, że kapłan jest osobą, która reprezentuje Chrystusa. Jednakże reprezentowania tego nie można rozumieć w potocznym znaczeniu, w którym występowanie w imieniu jakiejś osoby oznacza jej nieobecność w danej chwili. W przypadku Chrystusa kapłan Go reprezentuje, ale to Chrystus działa przez kapłana. Sytuacja nieobecności Chrystusa w Kościele jest niemożliwa. Działanie kapłana jest działaniem Chrystusa. To Chrystus konsekruje chleb i wino, odpuszcza grzechy. Sam kapłan nie mógłby tego dokonać. Chrystus uobecnia swoje działanie w kapłanie, który dokonuje danych aktów¹⁰⁵.

Istotne dla zrozumienia powyższego rozważania jest pojęcia reprezentowania, które ma za zadanie ukazać szczególną bliskość Chrystusa w osobie kapłana. Niekoniecznie miałyby to być obecność ciągła, ale przede wszystkim obecność w słowach i czynnościach związanych z kultem. Początkowo termin ten wprowadzili ojcowie Kościoła i pisarze wczesnochrześcijańscy, aby wyjaśnić, w jaki sposób Bóg przemawiał przez różne osoby, które spisały Pismo Święte¹⁰⁶. Terminu „reprezentowanie” nie należy jednocześnie utożsamiać z dzisiejszym znaczeniem tego słowa, które ma znaczenie zastępstwa jednej osoby przez drugą. Trzeba je wziąć w znaczeniu symboliczno-sakramentalnym, czyli jako „uobecnianie” czy też skuteczne pojawienie się¹⁰⁷. „Umiejscowienie teologii prezbiteratu w tym kontekście cechuje się wyraźną dominacją tematyki chrystologicznej. Posługę reprezentacji spełnia przede wszystkim Kościół jako całość, jednak sakrament święceń odgrywa w tym układzie szczególną rolę. Reprezentowanie Chrystusa wyraża w bardzo konkretny sposób formę relacji pasterza ze wspólnotą. Przyjmuje także wyrazistą historyczną formę realizacji autorytetu i komunikacji z Bogiem ze strony wspólnoty”¹⁰⁸. Ratzinger stwierdza też, że kapłan jako chrześcijański głosiciel jest głosem Chrystusa i jednocześnie będąc we wspólnocie z człowiekiem Jezusem, wchodzi do wspólnoty z żywym Bogiem¹⁰⁹.

Sobór Watykański II naucza w jednej z konstytucji, że Chrystus jest obecny w swoim Kościele zwłaszcza w czynnościach liturgicznych, jest bowiem obecny w osobie kapłana, który te czynności wykonuje. Sobór wymienia tu dwa sakramenty: Eucharystię i chrzest. Sam Chrystus jest obecny w Eucharystii zwłaszcza pod postaciami eucharystycznymi. Natomiast co do chrztu sobór naucza, że Chrystus

¹⁰⁴ J. Warzeszak, *Teologia kapłaństwa w przemówieniach...*, art. cyt., s. 167.

¹⁰⁵ Benedykt XVI, „*Pan uobecnia*”..., art. cyt., s. 42.

¹⁰⁶ P.J. Cordes, *Dlaczego kapłan?*..., dz. cyt., s. 167–170.

¹⁰⁷ G. Greshake, *Być kapłanem dzisiaj*, dz. cyt., s. 133.

¹⁰⁸ A. Dańczak, *Zasada reprezentacji zawarta w formule „in persona Christi agere”*, „*Studia Gdańskie*” 26 (2010), s. 29.

¹⁰⁹ J. Ratzinger, *Kościół – pielgrzymująca wspólnota wiary*, dz. cyt., s. 145.

jest obecny swoją mocą w sakramentach Kościoła. Gdy ktoś udziela chrztu, to tak naprawdę sam Chrystus chrzci. Dalej ojcowie soborowi stwierdzają obecność Jezusa w przepowiadaniu, gdyż jest On obecny w swoim słowie¹¹⁰.

Powyższą prawdę Benedykt XVI przywołuje ponownie podczas spotkania z kapłanami 10 czerwca 2010 r. Wyjaśniając znaczenie określenia *in persona Christi*, papież stwierdza: „Chrystus pozwala nam posługiwać się swoim «Ja», mówimy w «Ja» Chrystusa, Chrystus «włącza» nas w siebie i pozwala nam się zjednoczyć, jednoczy nas ze swoim «Ja». I w ten sposób, poprzez to działanie, ten fakt, że nas «włącza» w siebie, tak że nasze «ja» zostaje połączone z Jego «Ja», urzeczywistnia On swoje nieustanne, jedyne kapłaństwo; tak więc On jest rzeczywiście zawsze jedynym Kapłanem, a jednak bardzo obecnym w świecie, ponieważ «przyciąga» nas do siebie i tym samym uobecnia swoją misję kapłańską»¹¹¹. Papież nawiązuje w tej wypowiedzi do słów konsekracji, w których wyraża się owa szczególna relacja kapłana i Chrystusa.

Zwracając się do polskich kapłanów, Benedykt XVI wskazuje na ważność momentu święceń, podczas których Chrystus bierze kapłana w swoją szczególną opiekę. W momencie święceń dokonuje się takie zjednoczenie kapłana z Chrystusem, że od tej pory słowa kapłana człowieka, nie są już tylko jego słowami, lecz są słowami Chrystusa, który pragnie posłużyć się człowiekiem, jego ustami, talentami i zdolnościami. Czyny kapłana nie są jego własnymi czynami, ale czynami Chrystusa. Kapłan działa *in persona Christi*¹¹².

O uobecnianiu czynów Chrystusa przez kapłana wypowiada się także papież Jan Paweł II. Odwołując się do Eucharystii, stwierdza: „Eucharystyczny czyn sprawowany przez kapłanów będzie uobecniał w każdym pokoleniu chrześcijan, w każdym zakątku ziemi dzieło dokonane przez Chrystusa. Gdziekolwiek sprawowana będzie Eucharystia, tam w sposób bezkrwawy uobecni się krwawa ofiara Kalwarii, tam obecny będzie sam Chrystus, Odkupiciel świata»¹¹³.

W nauczaniu obu papieży o kapłaństwie szczególne miejsce zajmuje nauczanie na temat Eucharystii. Benedykt XVI, mówiąc, że kapłan działa *in persona Christi*, wskazuje, że to działanie dokonuje się w siedmiu sakramentach, jednak w sposób wyjątkowy i szczególny w Eucharystii. Nikt nie może wypowiadać słów: „To jest Ciało moje, oraz „To jest Krew moja”, tylko kapłan, który otrzymał upoważnienie

¹¹⁰ Sobór Watykański II, *Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum Concilium”*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, dz. cyt., nr 7.

¹¹¹ Benedykt XVI, „*Podstawowym priorytetem kapłana jest codzienna modlitwa i więź z Chrystusem*”. *Wieczorne czuwanie w wigilię zakończenia Roku Kapłańskiego (10 VI 2010)*, OR (2010), nr 8–9 (325), s. 33.

¹¹² Benedykt XVI, „*Wiercie w moc waszego kapłaństwa*”. *Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem w archikatedrze św. Jana. Warszawa (25 V 2006)*, OR (2006), nr 6–7 (284), s. 16.

¹¹³ Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 2000*, w: *Sztuka bycia księdzem*, dz. cyt., s. 25.

i posłannictwo od samego Chrystusa. Jednak jak zauważa papież Benedykt, godność kapłańskiej posługi nie ogranicza się do zewnętrznych słów i gestów. Tylko wewnętrzne zjednoczenie z Chrystusem może przynieść owoce posługi wykonywanej przez kapłana. Kapłan ma za zadanie reprezentować Chrystusa nie tylko zewnętrznie przez gesty i słowa, ale również i przede wszystkim w wewnętrznym zjednoczeniu z Nim¹¹⁴.

Nawiązując do Eucharystii, z której kapłan ma czerpać swoją bliskość z Chrystusem, papież naucza: „Utożsamiajmy się ze słowami, z gestami, z tym wydarzeniem, które w niej staje się rzeczywistością! Jeśli odprawiamy Mszę, modłąc się, jeśli wypowiedane przez nas słowa: «To jest Ciało moje», wynikają naprawdę z komunii z Jezusem Chrystusem, który nałożył na nas ręce i upoważnił nas, abyśmy przemawiali w Jego imieniu, posługując się Jego «Ja», jeśli sprawujemy Eucharystię głęboko w niej uczestnicząc, z wiarą i w modlitwie, wówczas nie jest ona dla nas tylko zewnętrznym obowiązkiem, wówczas *ars celebrandi* rodzi się naturalnie, ponieważ jest celebracją, której ośrodkiem jest Pan i komunie z Nim, co odpowiada także potrzebom ludzi. Wówczas my sami otrzymujemy w niej wciąż na nowo wielkie bogactwo, a zarazem przekazujemy ludziom więcej niż tylko to, co pochodzi od nas, a mianowicie obecność Chrystusa”¹¹⁵.

Benedykt XVI stosuje oba wspomniane określenia: *alter Christus* i działanie kapłana *in persona Christi*. Na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego papież zwraca się do księży i swoim wystąpieniu wyjaśnia, co oznacza, że kapłan jest „drugim Chrystusem”. „Kapłan jest sługą Chrystusa w tym sensie, że jego życie, ontologicznie upodobnione do Chrystusa, przyjmuje charakter zasadniczo relacyjny: on jest w Chrystusie, przez Chrystusa i z Chrystusem w służbie ludzi”¹¹⁶. Papież wskazuje tu na ontologiczne, bytowe zjednoczenie prezbitera z Synem Bożym. Benedykt XVI wzywa kapłanów, aby na wzór św. Jana Marii Vianneya utożsamiali się z Chrystusem, który został ukrzyżowany, ale i jest zmartwychwstały¹¹⁷.

W innym swoim wystąpieniu do kapłanów Benedykt XVI zauważa, że kapłan jako *alter Christus* powinien wyrażać tę prawdę w swoim działaniu duszpasterskim. Za wzór takiej postawy po raz kolejny ukazuje św. Jana Marię Vianneya. Postawa tego świętego kapłana uczy, że zjednoczenie z Chrystusem dokonuje się poprzez wierne wykonywanie czynności kapłańskich, szczególnie zaś poprzez sprawowanie Mszy Świętej oraz posługę w sakramencie pokuty¹¹⁸. Nawiązując do sakramentu pokuty, papież dodaje, że właśnie przez ten sakrament urzeczywistnia się działanie kapłana w osobie Jezusa Chrystusa (*in persona Christi*). Odpuszczanie grzechów nie jest czynnością człowieka, lecz należy do Boga, jest

¹¹⁴ J. Ratzinger, *Nauczać i zgłębiać Bożą miłość*, dz. cyt., s. 56–57.

¹¹⁵ Benedykt XVI, „*Bądźcie ludźmi modlitwy i apostołami Jezusa Chrystusa*”. *Spotkanie z kapłanami i diakonami stałymi, Fryzyna (14 IX 2006)*, OR (2006), nr 11 (287), s. 34.

¹¹⁶ Benedykt XVI, „*Jakże niesamowitą rzeczą jest być księdzem*”, art. cyt., s. 49.

¹¹⁷ Benedykt XVI, „*Jakże niesamowitą rzeczą jest być księdzem*”, art. cyt., s. 49.

¹¹⁸ J. Warzeszak, *Teologia kapłaństwa w przemówieniach...*, art. cyt., s. 169.

gestem Jego miłości do człowieka. Przez posługę kapłana sam Bóg udziela ludziom posługi miłości¹¹⁹.

Sakrament pokuty, a przede wszystkim Eucharystia stanowią centrum kapłańskiej posługi. „Prezbiterzy są w Kościele i dla Kościoła sakramentalnym uobecnieniem Jezusa Chrystusa, Głowy i Pasterza, głoszą autorytatywnie Jego słowo, powtarzają Jego znaki przebaczenia i daru zbawienia, zwłaszcza w sakramencie chrztu, pokuty oraz w Eucharystii, dzielą Jego pełną miłości troskę aż do całkowitego złożenia daru z siebie za owczarnię, którą gromadzą w jedno i prowadzą do Ojca przez Chrystusa w Duchu Świętym. Jednym słowem, celem życia i działania kapłanów jest głoszenie Ewangelii światu i budowanie Kościoła w imieniu i w zastępstwie Chrystusa (*in persona Christi*), Głowy i Pasterza”¹²⁰.

Myśli o kapłaństwie i wynikającym z niego ścisłym zjednoczeniu osoby kapłana z Chrystusem Benedykt XVI przekazuje zwłaszcza podczas homilii przy udzielaniu święceń, zarówno diakonatu, jak i prezbiteratu. W jednej z takich homilii papież po raz kolejny mówi o zjednoczeniu kapłana z Chrystusem. Wyraża prawdę, że kapłan w swoim działaniu musi rozpoczynać zawsze od Chrystusa. To od Niego bierze początek wszelka posługa kapłańska, w Jego obecności się dokonuje i do Niego zmierza. Najważniejsze w życiu kapłańskim jest to, aby zawsze działać w jedności z Jezusem Pasterzem¹²¹. Papież przypomina także nauczanie Soboru Watykańskiego II, że to Chrystus ma być zasadą i źródłem jedności kapłańskiego życia¹²².

Zwracając się innym razem do przyjmujących święcenia, papież wspomina o zbieżności kapłańskiej posługi z działalnością Chrystusa. Stwierdza, że kapłanowi uczniowi przypada taki sam los co Mistrzowi Jezusowi. Podkreśla też znaczenie modlitwy kapłańskiej, bez której nie jest możliwe zjednoczenie z Chrystusem. Poprzez to zjednoczenie kapłan ma za zadanie dawać Jezusa Chrystusa, który jest Barankiem i Pasterzem, wszystkim wiernym tworzącym wspólnotę Kościoła¹²³.

W przemówieniu do księży papież docenia doniosłość powołania kapłańskiego, które uznaje za wyjątkowe. Jednocześnie przyznaje, że zawsze pozostanie ono tajemnicą. Zadaniem kapłana jest natomiast strzeżenie tego daru otrzymanego od

¹¹⁹ Benedykt XVI, „*Kapłan jest narzędziem miłosiernej miłości Boga*”. Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników zorganizowanego przez Penitencjarię Apostolską (16 III 2007), OR (2007), nr 6 (294), s. 29–30.

¹²⁰ Jan Paweł II, *Adhortacja „Pastores dabo vobis”*, art. cyt., nr 15.

¹²¹ Benedykt XVI, „*Zbliżajcie ludzi do Serca Dobrego Pasterza*”. Homilia podczas Mszy św. i święceń kapłańskich w Światowy Dzień Modlitw o Powołania (7 V 2006), OR (2006), nr 8 (285), s. 31.

¹²² Benedykt XVI, „*Racją posługi kapłańskiej jest miłość do Jezusa*”. Modlitwa z kapłanami, seminarzystami i osobami konsekrowanymi (2 VI 2012), OR (2012), nr 7–8 (345), s. 14.

¹²³ Benedykt XVI, „*Kościół potrzebuje każdego z was i bardzo na was liczy!*” Homilia podczas święceń kapłańskich w Bazylice Watykańskiej (20 VI 2010), OR (2010), nr 8–9 (325), s. 41.

Boga. Ludzkie słabości i grzechy, których kapłan nie jest pozbawiony, powinny powodować jeszcze większą troskę o własne powołanie. Najistotniejszym elementem tego daru jest z kolei fakt, że w ten sposób Chrystus upodabnia kapłana do siebie i czyni go uczestnikiem swojej misji¹²⁴. Słowa te papież wypowiada do duchownych podczas sympozjum, którego tematem była ciągła potrzeba formacji kapłańskiej.

Benedykt XVI w swoich wystąpieniach, zwłaszcza podczas Roku Kapłańskiego, zwraca szczególną uwagę na chrystocentryzm posługi kapłańskiej. Istota kapłańskiej posługi wyraża się wtedy, gdy jej centrum stanowi osoba Jezusa z Nazaretu. „Właśnie to jest prawdziwym centrum promieniowania misji – Jezus Chrystus. Postawienie w centrum Chrystusa pociąga za sobą właściwe dowartościowanie kapłaństwa urzędowego, bez którego nie byłoby ani Eucharystii, ani – tym bardziej – misji i samego Kościoła”¹²⁵.

Zwracając się do seminarzystów, Benedykt XVI akcentuje chrystocentryczny wymiar posługi kapłańskiej. Zachęca alumnów do tego, aby troszczyli się o utożsamienie siebie z Chrystusem, zjednoczenie swojego życia z Jego życiem. Odwołując się do słów z Trzeciej modlitwy eucharystycznej: „abyśmy [...] stali się jednym ciałem i jedną duszą w Chrystusie”, papież zaznacza, że zjednoczenie to dokonuje się najpełniej w Eucharystii. Utożsamienie własnego życia z życiem Jezusa prowadzi do osiągnięcia pełnej wolności¹²⁶.

Udzielając święceń prezbiteratu jeszcze jako kardynał, Joseph Ratzinger w homilii poświęconej zadaniom kapłanów zauważa, że pierwszorzędnym zadaniem każdego kapłana jest dawanie ludziom Chrystusa. Kilkakrotnie w trakcie tej homilii przywołuje słowa z Księgi Jeremiasza: „Oto kładę moje słowa w twoje usta” (Jr 1,9), wskazując przez to, że od momentu święceń słowa wypowiedane przez prezbitera nie są tylko jego własnymi słowami, ale słowami Boga. Po raz kolejny nakreśla obraz kapłana w bliskiej relacji z Chrystusem. Poprzez święcenia kapłańskie osoba kapłana staje się wyjątkowym narzędziem w ręku Boga, gdyż wchodzi z Nim w relację ontologiczną. W dalszym rozważaniu Ratzinger porusza temat posługi kapłańskiej, w której szczególną uwagę poświęca sakramentowi Eucharystii oraz spowiedzi świętej. Uznaje je za szczególny przejaw relacji między kapłanem i Chrystusem¹²⁷.

¹²⁴ Benedykt XVI, „*Kapłaństwo wymaga radykalnej ciągłości między formacją seminaryjną a formacją stałą*”. Przemówienie do uczestników sympozjum teologicznego zorganizowanego przez Kongregację ds. Duchowieństwa (12 III 2010), OR (2010), nr 5 (322), s. 35–36.

¹²⁵ Benedykt XVI, „*Rok Kapłański będzie czasem pogłębienia misyjnego wymiaru kapłaństwa*”. Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Kongregacji ds. Duchowieństwa (16 III 2009), OR (2009), nr 5 (313), s. 52.

¹²⁶ Benedykt XVI, „*Z radością spotykam się z przyszlými kapłanami mojej diecezji*”. Przemówienie do alumnów Rzymskiego Wyższego Seminarium Duchownego (20 II 2010), OR (2009), nr 4 (312), s. 29–30.

¹²⁷ J. Ratzinger, *Piotr – prawzór kapłańskiego posłannictwa*, w: *Głosiciele słowa...*, t. 12, dz. cyt., s. 553–555.

Benedykt XVI nawiązuje do znaczenia kapłaństwa również podczas rozważania Psalmu 127. Powołując się na komentarz św. Augustyna oraz na własną interpretację, stwierdza, że kapłani są powołani do tego, aby głosić i budować królestwo Boże. Księża są odpowiedzialni za głoszenie ludziom słowa, które sam Bóg wkłada w ich usta. Za pomocą ludzi – kapłanów – Bóg przekazuje swoje słowo dla świata. Aby dobrze tę misję wykonać, potrzeba również zaangażowania ze strony samego prezbitera, które ma się wyrażać przede wszystkim w osobistej więzi ze słowem. Aby dobrze przekazać słowo Boga, musi on sam być w nie zasłuchany¹²⁸. Papież zatem podkreśla w tym miejscu znaczenie osobistego spotkania prezbitera z Bogiem, jego życia wewnętrznego i duchowego, z którego ma wypływać owocność jego posługi kapłańskiej.

Podsumowując, Benedykt XVI w swoich rozważaniach podkreśla wielką godności, jaką widzi w kapłańskiej posłudze, a która wynika ze szczególnej relacji z Jezusem Chrystusem. Papież posługuje się przy tym formułą: kapłan – *alter Christus*, mówi także o działaniu kapłana w osobie Chrystusa – *in persona Christi*. Oby tych formuł papież używa zamiennie. Dopiero bliższa analiza poszczególnych wypowiedzi pozwala na odpowiednie zrozumienie kontekstu, w których występują. Jednakże we wszystkich przeanalizowanych wypowiedziach, zwłaszcza przywołanych powyżej, Benedykt XVI uwypukla chrystocentryczny wymiar posługi kapłańskiej, która zakłada bliskie, ontologiczne relacje z Synem Bożym. Papież kładzie nacisk na wielkie znaczenie życia duchowego w posłudze kapłańskiej.

Podsumowanie

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie kwestii chrystocentryzmu kapłaństwa w nauczaniu Benedykta XVI. W swoich wystąpieniach papież kieruje uwagę kapłanów na osobę Jezusa Chrystusa, gdyż to właśnie On jest źródłem kapłaństwa. Chrystus jest także Tym, którego kapłani mają ukazywać światu. Ludzie świeccy wręcz wymagają od księdza, aby ukazywał im Chrystusa. Benedykt XVI w swoim nauczaniu podkreśla, że ludzie nie chcą mieć w kapłanie człowieka, który zna się na sprawach ekonomicznych, politycznych czy jeszcze innych, bardziej przyziemnych. Ludzie oczekują od kapłana, aby był osobą, która pokaże im Chrystusa, który poprowadzi ich na spotkanie ze Zbawicielem.

Jednym z określeń stosowanych w odniesieniu do kapłanów jest nazywanie ich uczniami Jezusa Chrystusa. Zobowiązuje to kapłana do prowadzenia życia na wzór swojego Mistrza, ponieważ wszelkie jego działania winny wypływać z głębokiej więzi z Nim.

Istotną kwestią jest również trwałość władzy kapłańskiej, którą prezbiterzy otrzymują w momencie święceń. Powoduje to, że działanie kapłana jest zawsze

¹²⁸ Benedykt XVI, „Słowo Boże duszą apostołatu i życia kapłańskiego”. *Homilia podczas niezporów w katedrze Notre-Dame – podróż do Francji z okazji 150. rocznicy objawień w Lourdes 12–15.09.2008*, OR (2008), nr 10–11 (307), s. 19.

skuteczne, sprawowane czynności są wykonywane ważnie nawet wtedy, gdy on sam jest w stanie moralnego zła, czyli popełnił grzech ciężki. Stan duchowy kapłana nie ma wpływu na ważność wykonywanych przez niego czynności, jednakże wpływa bardzo negatywnie na niego samego. W ten bowiem sposób nie tylko zaciąga on odpowiedzialność za niegodziwe sprawowanie sakramentów, ale zaprzecza jednocześnie swojej wewnętrznej tożsamości, która polega na bliskiej relacji z Jezusem Chrystusem.

Owa szczególna relacja znajduje swoje najpełniejsze zjednoczenie w sprawowaniu sakramentów świętych. Jest to zjednoczenie ontologiczne, gdyż kapłan działa w osobie Chrystusa (*in persona Christi*), jego działania są działaniami samego Chrystusa. Uwidacznia się to w sakramencie Eucharystii, kiedy to kapłan podczas konsekracji świętych postaci wypowiada słowa w pierwszej osobie, czyli w osobie Chrystusa, jak również w sakramencie pokuty i pojednania, kiedy również słowa rozgrzeszenia wypowiada w pierwszej osobie. Gdy więc kapłan spełnia swoje zadania w stanie grzechu, czyli braku łaski uświęcającej, działa nadal w imieniu Chrystusa, jednak staje się w takim przypadku niegodnym narzędziem do sprawowania świętych tajemnic, co jest jednocześnie zaprzeczeniem jego kapłańskiej tożsamości.

Bibliografia

Źródła drukowane:

- Benedykt XVI, „*Adorujemy Eucharystię, bo w niej jest obecne prawdziwe Ciało Jezusa*”. *Homilia podczas Mszy Świętej w uroczystość Bożego Ciała (3 VI 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2010), nr 8–9 (325), s. 29–30.
- Benedykt XVI, „*Bądźcie ludźmi modlitwy i apostołami Jezusa Chrystusa*”. *Spotkanie z kapłanami i diakonami stałymi, Fryzyna (14 IX 2006)*, „L'Osservatore Romano” (2006), nr 11 (287), s. 32–34.
- Benedykt XVI, „*Dar komunii*”. *Audycja generalna (29 III 2006)*, „L'Osservatore Romano” (2006), nr 8 (285), s. 35–36.
- Benedykt XVI, „*Jakże niesamowitą rzeczą jest być księdzem*”. *Audycja generalna (24 VI 2009)*, „L'Osservatore Romano” (2009), nr 9 (316), s. 49.
- Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu, cz. 1, Od chrztu w Jordanie do Przemienienia*, Kraków 2007.
- Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu, cz. 2, Od wjazdu do Jerozolimy do Zmartwychwstania*, Kielce 2011.
- Benedykt XVI, „*Kapłan jest narzędziem miłosiernej miłości Boga*”. *Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników zorganizowanego przez Penitencjarę Apostolską (16 III 2007)*, „L'Osservatore Romano” (2007), nr 6 (294), s. 29–30.
- Benedykt XVI, „*Kapłaństwo wymaga radykalnej ciągłości między formacją seminaryjną a formacją stałą*”. *Przemówienie do uczestników sympozjum teologicz-*

- nego zorganizowanego przez Kongregację ds. Duchowieństwa (12 III 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2010), nr 5 (322), s. 35–36.
- Benedykt XVI, „*Kościół potrzebuje każdego z was i bardzo na was liczy!*” *Homilia podczas święceń kapłańskich w Bazylice Watykańskiej (20 VI 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2010), nr 8–9 (325), s. 40–41.
- Benedykt XVI, „*Pan uobecnia swoje działanie poprzez posługę kapłana*”. *Audiencja generalna (14 IV 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2010), nr 6 (323), s. 42–44.
- Benedykt XVI, „*Podstawowym priorytetem kapłana jest codzienna modlitwa i więź z Chrystusem*”. *Wieczorne czuwanie w wigilię zakończenia Roku Kapłańskiego (10 VI 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2010), nr 8–9 (325), s. 31–35.
- Benedykt XVI, „*Posługa komunii*”. *Audiencja generalna (5 IV 2006)*, „L'Osservatore Romano” (2006), nr 8 (285), s. 37–38.
- Benedykt XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Verbum Domini” Ojca Świętego Benedykta XVI do biskupów i duchowieństwa, do osób konsekrowanych i wiernych świeckich o słowie Bożym w życiu i misji Kościoła*, Kraków 2010.
- Benedykt XVI, „*Powołanie w służbie Kościoła misyjnego*”. *Orędzie na XLV Dzień Modlitw o Powołania*, „L'Osservatore Romano” (2008), nr 3 (301), s. 6–8.
- Benedykt XVI, „*Prośmy Boga, aby przyoblekł nas w szatę miłości*”. *Homilia podczas Mszy św. Krzyżma w Wielki Czwartek (5 IV 2007)*, „L'Osservatore Romano” (2007), nr 5 (293), s. 21–22.
- Benedykt XVI, „*Przebaczenie przemienia świat i buduje pokój*”. *Homilia podczas obrzędu święceń, Watykan (15 V 2005)*, „L'Osservatore Romano” (2005), nr 7–8 (275), s. 23.
- Benedykt XVI, „*Racją posługi kapłańskiej jest miłość do Jezusa*”. *Modlitwa z kapłanami, seminarzystami i osobami konsekrowanymi (2 VI 2012)*, „L'Osservatore Romano” (2012), nr 7–8 (345), s. 13–14.
- Benedykt XVI, „*Rok Kapłański będzie czasem pogłębienia misyjnego wymiaru kapłaństwa*”. *Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Kongregacji ds. Duchowieństwa (16 III 2009)*, „L'Osservatore Romano” (2009), nr 5 (313), s. 51–52.
- Benedykt XVI, „*Słowo Boże duszą apostołatu i życia kapłańskiego*”. *Homilia podczas nieszpórów w katedrze Notre-Dame – podróż do Francji z okazji 15. rocznicy objawień w Lourdes 12–15.09.2008*, „L'Osservatore Romano” (2008), nr 10–11 (307), s. 19.
- Benedykt XVI, „*Sukcesja apostolska*”. *Audiencja generalna (10 V 2006)*, „L'Osservatore Romano” (2006), nr 9–10 (286), s. 43–44.
- Benedykt XVI, „*Uczmy się przeżywać z Chrystusem cierpienia życia duszpasterskiego*”. „*Lectio divina*” dla duchowieństwa diecezji rzymskiej (18 II 2010), „L'Osservatore Romano” (2010), nr 5 (322), s. 24–28.
- Benedykt XVI, „*Wierście w moc waszego kapłaństwa*”. *Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem w archikatedrze św. Jana. Warszawa (25 V 2006)*, „L'Osservatore Romano” (2006), nr 6–7 (284), s. 15–17.

- Benedykt XVI, „*Z radością spotykam się z przyszłymi kapłanami mojej diecezji*”. *Przemówienie do alumnów Rzymskiego Wyższego Seminarium Duchownego (20 II 2010)*, „L'Osservatore Romano” (2009), nr 4 (312), s. 28–30.
- Benedykt XVI, „*Zbliżajcie ludzi do Serca Dobrego Pasterza*”. *Homilia podczas Mszy św. i święceń kapłańskich w Światowy Dzień Modlitw o Powołania (7 V 2006)*, „L'Osservatore Romano” (2006), nr 8 (285), s. 30–32.
- Jan Paweł II, *Adhortacja „Pastores dabo vobis*”, w: *Jan Paweł II. Dzieła zebrane*, red. P. Ptasznik, t. 2, *Adhortacje*, Kraków 2006, s. 327–415.
- Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 2000*, w: *Sztuka bycia księdzem*, red. J. Augustyn, Kraków 2011, s. 19–27.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, Kraków 2013.
- Ratzinger J., *Kapłan jako pośrednik i sługa Jezusa w świetle nowotestamentalnej Nowiny*, w: *Głosiciele słowa i służby waszej radości. Opera omnia*, t. 12, Lublin 2012, s. 101–120.
- Ratzinger J., *Kapłan na przełomie czasów*, w: *Głosiciele słowa i służby waszej radości. Opera omnia*, t. 12, Lublin 2012, s. 364–377.
- Ratzinger J., *Kościół – pielgrzymująca wspólnota wiary*, Kraków 2005.
- Ratzinger J., *Nauczać i zgłębiać Bożą miłość*, Lublin 2016.
- Ratzinger J., *O istocie kapłaństwa*, Kraków 2005.
- Ratzinger J., *Piotr – prawzór kapłańskiego posłannictwa*, w: *Głosiciele słowa i służby waszej radości. Opera omnia*, t. 12, Lublin 2012, s. 552–556.
- Ratzinger J., *Urząd kapłański*, w: *Głosiciele słowa i służby waszej radości. Opera omnia*, t. 12, Lublin 2012, s. 373–383.
- Sobór Watykański II, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele „Christus Dominus*”, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2008, s. 362–407.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium*”, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2008, s. 144–255.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum Concilium*”, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2008, s. 48–107.

Opracowania:

- Bartnik C.S., *Dogmatyka katolicka*, t. 2, Lublin 2012.
- Burke R.L., *Kapłan według Serca Jezusowego*, Sandomierz 2018.
- Cordes P.J., *Dlaczego kapłan? Poszukiwanie odpowiedzi z Benedyktem XVI*, Kielce 2009.

- Dańczak A., *Zasada reprezentacji zawarta w formule „in persona Christi agere”*, „Studia Gdańskie” 26 (2010), s. 27–42.
- Greshake G., *Być kapłanem dzisiaj*, Poznań 2010.
- Harężga S., *Jezus i Jego uczniowie. Model chrześcijańskiej formacji w Ewangelii według św. Marka*, Lublin 2007.
- Jan Paweł II, *Dar i Tajemnica*, Kraków 1996.
- Jelonek T., *Biblijna teologia kapłaństwa*, Kraków 2006.
- Katolicki komentarz biblijny*, red. R.E. Brown, J.A. Fitzmyer, R.E. Murphy, red. wyd. pol. W. Chrostowski, tłum. K. Bardski i in., Prymasowska Seria Biblijna, Warszawa 2001.
- Keener C.S., *Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu*, red. wyd. pol. K. Bardski, W. Chrostowski, tłum. Z. Kościuk, Prymasowska Seria Biblijna, Warszawa 2000.
- Kiejkowski P., *Sakrament kapłaństwa i problem sakramentalności święceń kapłańskich w pismach św. biskupa Józefa Sebastiana Pelczara*, „Studia Bydgoskie” 3 (2009), s. 249–270.
- Kiernikowski Z., *Kapłaństwo powszechne a kapłaństwo ministerialne*, w: *Sztuka bycia księdzem*, red. J. Augustyn, Kraków 2011, s. 29–41.
- Kobyłka J.J., Langkammer H.H., Mikołajczak M., *Komentarz teologiczno-pastoralny do Biblii Tysiąclecia*, t. 4, Poznań 2015.
- Langkammer H., *Biblia o kapłaństwie i kapłanach*, Tarnów 2009.
- List do Hebrajczyków. Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, tłum., wstęp i kom. A. Paciorek, Lublin 1998.
- Malina A., *Dwa wymiary kapłaństwa Chrystusa według Listu do Hebrajczyków*, w: *Od Melchizedeka do Jezusa – Arcykapłana*, red. D. Dziadosz, Lublin 2010, s. 209–223.
- Müller G.L., *Dogmatyka katolicka*, Kraków 2015.
- Ozorowski M., *Tożsamość i posługa biskupa w nauczaniu bł. Jana Pawła II*, „Studia Teologiczne. Białystok, Drohiczyn, Łomża” 29 (2011), s. 57–69.
- Pietras H., *Od prezbiteratu do kapłaństwa – ewolucja pojęć i urzędu*, „Studia Bobolanum” 3 (2002), s. 5–17.
- Pietras H., *Tożsamość kapłańska w Kościele starożytnym*, w: *Sztuka bycia księdzem*, red. J. Augustyn, Kraków 2011, s. 59–66.
- Proniewski A., *Kapłan – świadkiem komunii z Bogiem*, „Studia Teologiczne. Białystok, Drohiczyn, Łomża” 29 (2011), s. 83–92.
- Rogowski R.E., *Eucharystia w życiu kapłana*, w: *Sztuka bycia księdzem*, red. J. Augustyn, Kraków 2011, s. 76–77.
- Romaniuk K., Jankowski A., *Kapłaństwo w Piśmie Świętym Nowego Testamentu*, Kraków 2010.

- Romaniuk K., Jankowski A., Stachowiak L., *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, t. 2, Poznań–Kraków 1999.
- Sierkowski M., *Od Apostołów do biskupów – trzy drogi*, „Studia Teologiczne. Białystok, Drohiczyn, Łomża” 29 (2011), s. 29–55.
- Słownik teologii biblijnej*, red. X. Léon-Dufour, tłum. i oprac. K. Romaniuk, Poznań 1994.
- Sokołowski S., *Rys historyczno-prawny sakramentu święceń. Przekazywanie sukcesji apostoelskiej*, „Cultura Christiana” 1 (2012), s. 181–195.
- Suski A., *Kapłaństwo powszechne i urzędowe według Nowego Testamentu*, w: *Kapłan pośród ludu kapłańskiego*, red. W. Słomka, J. Misiurek, Lublin 1993, s. 11–22.
- Szłaga J., *List do Hebrajczyków*, w: *Wstęp do Nowego Testamentu*, red. R. Rubinkiewicz, Poznań 1996, s. 388–404.
- Szymanek E., *Wykład Pisma Świętego Nowego Testamentu*, Poznań 1990.
- Świerzawski W., *Wtajemniczenie w misterium kapłaństwa*, Zawichost–Sandomierz 2016.
- Warzeszak J., *Teologia kapłaństwa w przemówieniach Benedykta XVI w Roku Kapłańskim*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 23 (2010), s. 157–182.

Chrystocentryzm kapłaństwa w nauczaniu papieża Benedykta XVI

Abstrakt

Niniejszy artykuł porusza kwestie chrystocentryzmu kapłaństwa w nauczaniu papieża Benedykta XVI. Ojciec święty podkreśla wielką godność posługi kapłańskiej, która wynika ze szczególnej relacji z Jezusem Chrystusem. Wypowiedzi te odnaleźć można w wydanych dokumentach kościelnych (m.in. adhortacja apostoelska *Verbum Domini*), ale również w jego orędziach, homiliach, czy też innych przemówieniach podczas oficjalnych spotkań. W artykule wykorzystano również wcześniejsze nauczanie Josepha Ratzingera, które głosił jako kardynał i prefekt Kongregacji Nauki Wiary. Zagadnienie chrystocentryzmu kapłaństwa Benedykta XVI przedstawiono w trzech częściach. Najpierw ukazano biblijne podstawy tegoż sakramentu. Następnie skoncentrowano się na kontynuatorach kapłaństwa Jezusa Chrystusa, poczynając od grona apostoelskiego. Na koniec przybliżono kwestię osobistej relacji prezbiterów do Chrystusa.

Słowa kluczowe: Chrystocentryzm kapłaństwa, Benedykt XVI, Joseph Ratzinger, teologia dogmatyczna, sakramentologia

The Christocentrism of the Priesthood in the Teaching of Pope Benedict XVI

Abstract

This article addresses the Christocentrism of the priesthood in the teaching of Pope Benedict XVI. The Holy Father emphasizes the great dignity of the priestly ministry, which stems from a special relationship with Jesus Christ. These statements can be found in published Church documents (including the apostolic exhortation *Verbum Domini*), but also in his messages, homilies, and other speeches during official meetings. The article also draws on earlier teachings of Joseph Ratzinger, which he held as Cardinal and Prefect of the Congregation for the Doctrine of the Faith. The issue of the Christocentrism of Benedict XVI's priesthood is presented in three parts. First, the biblical foundations of this sacrament are presented. Then a focus on the successors of the priesthood of Jesus Christ, beginning with the apostolic community. Finally, the issue of the personal relationship of priests to Christ is discussed.

Keywords: Christocentric priesthood, Benedict XVI, Joseph Ratzinger, dogmatic theology, sacramentology